

SPRAWOZDANIE DYREKCJI C. K. GIMNAZJUM W BOCHNI

ZA ROK SZKOLNY

1899.

TREŚĆ:

Lucyan Siemieński i jego stanowisko w literaturze polskiej.

Opracował Franciszek Walezak.

Wiadomości szkolne, skrócone przez Dyrektora.

KRAKÓW.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

W Drukarni W. L. Anczyca i Sp.

1899.

MR. JNW
Spr 6

LUCYAN SIEMIĘŃSKI

i jego stanowisko w literaturze polskiej.

Opracował

Franciszek Walczak

1. Stan. hr. Tarnowski, Lucyan Siemieński (w Rozprawach i sprawozdaniach t. II.), Kraków 1896. 2. A. Bełkowski, Lucyan Siemieński (w Bibliotece warszawskiej z r. 1878, t. III. i IV.). 3. W. Korotyński, Lucyan Siemieński (w Tygodniku ilustrowanym z r. 1877, t. II.). 4. Z. L. Dębicki, Lucyan Siemieński (Wspomnienie pośmiertne), Kraków 1878. 5. H. Zathay, Lucyan Siemieński (w Przeglądzie polskim z r. 1877-78, t. II.). 6. Dzieła Lucjana Siemieńskiego, 10 tomów, Warszawa 1881.

I.

Lata młodości.

W powiecie rawskim, w ziemi bełzkiej znajduje się miasteczko Magierów, liczące przeszło dwa tysiące mieszkańców, w przeważnej części ruskiej narodowości. Posiada ono dwa kościoły parafialne: rz.-katolicki, murowany, pod wezwaniem Trójcy Świętej i gr.-katolicki pod wezwaniem Św. Jerzego. Do rz.-katolickiej parafii należy prócz miasteczka kilka jeszcze wsi pobliskich, między nimi — Kamienna Góra.

Okolo 1809. r. właścicielem Magierowa i licznych włości sąsiednich był Wilhelm hr. Siemieński. Magnat ten był stryjczynym bratem Antoniego Siemieńskiego, który dzierżawił od niego Kamienną Górę.

Rodzina Siemieńskich oddała w ostatnich chwilach Rzplitej wiele usług ojczyźnie. Wojciech Siemieński był generałem wojsk polskich w powstaniu kościuszkowskim, po którego upadku w 1794. r. schronił się do Galicyi. Syn jego Antoni walczył również pod Kościuszką i raniony w jakiejs potyczce, dostał się do niewoli pruskiej. Wkrótce się jednak z niej wydobył i uszedł do Galicyi, gdzie już ojciec jego przebywał. Wypocząwszy po trudach obozowych i wyleczywszy się z ran, pojął za żonę pannę Urszulę Dłuską, siostrę pułkownika Dłuskiego, znajdującego się w służbie rosyjskiej.

Dnia 13. sierpnia 1809. r. obdarzyło Niebo dom państwa Antonioſtwa Siemieńskich synem, który na chrzcie św. w kościele parafialnym w Magierowie otrzymał imię Lucyana ¹⁾.

Państwo Siemieńscy dali swemu jedynakowi staranne wychowanie, a gdy doszedł do lat szkolnych, oddali go do gimnazjum XX. Pijarów w Lublinie.

Ojciec miał początkowo zamiar kształcić syna w wojskowości, a nawet J. U. Niemcewicz, przyjaciel jego serdeczny, popierał go swą radą w tym zamiarze. Był to bowiem na owe czasy jedyny zawód, do którego młodzież polska garnęła się najliczniej. Atoli z powodu słabego zdrowia chłopca, uznano zawód naukowy dla niego za najodpowiedniejszy.

W ciągu nauk gimnazyalnych Lucyana umiera jego ojciec. Strata ojca prawdopodobnie nie dozwoliła mu po ukończeniu w r. 1828. gimnazjum udać się na uniwersytet celem dalszych studyów. Brakło bowiem funduszu, a matka nie umiała, czy też nie chciała prosić o pomoc bogatych krewnych męża, gdy sami nie poczuli się do tego obowiązku. Wprawdzie generał Dłuski wspomagał siostrę po śmierci męża i dzięki jego pomocy zdołał Lucyan ukończyć gimnazjum, ale gdy potem podczas kampanii tureckiej zmarł na tyfus, biedna wdowa została bez zasilków i nie mogła dopomóc synowi do uzupełnienia wykształcenia. Młody Lucyan, który z pewnością rwał się do studyów uniwersyteckich i marzył o szerszych horyzontach naukowych, który wtenczas znał już pierwsze utwory Mickiewicza i Żaleskiego, znał Małczewskiego »Maryę« i przejmował się poezją romantyczną, musiał pozostawać w domu i czekać, póki nie nadarzy się dla niego stanowisko, zdolnościom jego i wykształceniu odpowiednie.

Lata więc przed powstaniem listopadowem spędzał Lucyan częścią w domu, przy matce, częścią u babki w Odessie, dokąd parę razy na czas dłuższy wyjeżdżał. W tym czasie przyjeżdżał nieraz do Ławowa, gdzie za danem z Wilna hasłem tworzyła młodzież ognisko budzącej się nowej literatury i poezyi.

Z tych czasów datują się pierwsze wiersze Siemieńskiego, pisane pod wpływem romantycznego rozmarzenia. Tłumaczy on mianowicie balladę Szyllera *„Hero i Leander“*, Byrona *„Rozstanie się z żoną“*

¹⁾ Biografowie Siemieńskiego, tudzież podręczniki do Hist. liter. polsk. podają Magierów jako miejsce jego urodzenia. Zachodzi w tem pewna niedokładność. Lucyan bowiem tam się musiał urodzić, gdzie mieszkali jego rodzice, a więc w Kamiennej Górze, a w Magierowie, jako parafii, został ochrzczony.

i pisze oryginalny wiersz p. t. „*Podróżny*“, sentymentalną balladę „*Janusz i Milona*“ i najlepszy z tych pierwszych utworów wiersz erotyczny p. t. „*Łza*“.

Czasy romantycznego rozmarzenia zmąciły się nagle przez wybuch listopadowego powstania, które w życiu dwudziestoletniego młodzieńca nową otwarło epokę.

Lucyan bawił właśnie u babki w Odessie, gdy się rozeszła wieść o powstaniu w Warszawie. Natychmiast młody poeta gotuje się do wyjazdu. Przebył szczęśliwie kordon i w grudniu dostał się do swoich przyjaciół, państwa Uruskich w Juśkowicach w Galicyi. Tu połączył się z oddziałem młodzieży, płonącej pragnieniem waleczenia za wolność ojczyzny, i pewnej dogodnej nocy szczupły ten zastęp znalazł się na polu walki.

O przebiegu całej powstańczej kampanii młodego Siemieńskiego nie posiadamy bliższych wiadomości. Wiemy tylko, że zaciągnął się do batalionu strzelców legionu litewskiego, że nieraz był w ogniu, a w czasie bitwy, przy przeprawie przez jakąś rzekę, wszyscy mieli go już za straconego. Nie zginął jednak, lecz ranny dostał się do niewoli rosyjskiej i jako jeńce wojenny przebywał to w Żytomierzu, to w Kijowie lub w Odessie.

Niewola Siemieńskiego w Rosyi trwała blisko trzy lata. Za usilnem staraniem jego krewnych złagodzano mu więzienie, a wkońcu obdarzono go wolnością. W czasie, kiedy jako jeńce przebywał w Odessie, posiadał już znaczną swobodę i korzystał z niej, oddając się gorliwym studjom języków klasycznych, któremi uzupełniał swoją wiedzę w tych przedmiotach, zacierpniętą w gimnazjum lubelskiem. Po uzyskaniu zupełnej wolności i pozwolenia na wyjazd do Galicyi, opuścił Ukrainę, wrócił do matki i z początkiem r. 1835, osiadł z nią we Lwowie¹⁾.

Tutaj znalazł grono pokrewnej sobie duchem i dążnościami młodzieży. Grono to tworzyli: August Bielowski, Józef i Leszek Borkowscy, Seweryn Goszczyński, Wincenty Pol, Magnuszewski, Nabielak i inni. Z pierwszym łączyła go już dawniejsza przyjaźń i świeże koleżeństwo broni, inni szybko z nim się zaprzyjaźnili i z całą ser-

¹⁾ A. Belcikowski w swoim studyum literackim o Siemieńskim i Ludwik Debiecki w »Wspomnieniu pośmiertnem« twierdzą, że niewola Siemieńskiego w Rosyi trwała rok przeszło. Tymczasem pod wierszem, zatytułowanym: »Czy już wiosna?« (Dzieła L. Siemieńskiego, Tom IX, str. 137.) znajdujemy dopisek: »1831 w więzieniu«. Dopisek ten świadczy, że jeszcze w r. 1831 był Siemieński jeńcem Rosyi, gdyż o innem więzieniu w tym czasie nie może być mowy.

decznością, właściwą młodzieńczym duszom, przyjęli go do swojego kółka.

Młodzież lwowska, podobnie jak wileńska przed r. 1831, dążyła do tego, aby dla polskiej poezyi znaleźć oparcie na szerokiej podstawie ludowej pieśni i narodowej przeszłości. Świeżo odkryte zabytki słowiańskich pieśni zachwycaly młodych poetów i budziły w ich sercach pragnienie, aby je przyswoić polskiej literaturze, uczynić własnością narodową. Tłómaczą więc pieśni serbskie, Bielowski przekłada zabytek ruskiej poezyi p. t. *„Wyprawa Igora na Połowiec”*. Siemieński zaś ubiera w prześliczną szatę języka polskiego czeski *„Rękopis królowieński”*.

Tłómaczenie to, wymagające głębszych studyów lingwistyki słowiańskiej, nie było bez korzyści dla samego tłómacza. Wyrobił bowiem sobie język prawdziwie poetyczny, świeży, jedyny i oryginalny, a co najważniejsze dla młodego poety, uczynił imię swe głośnem. Wnet się też zwróciła na niego uwaga poważnych osób, zajmujących się rozbudzeniem życia umysłowego w kraju. Książę Henryk Lubomirski, kurator Zakładu Ossolińskich, użył głośnego tłómacza do prac naukowych, zapewniając mu tym sposobem byt materialny.

Nie było jednak przeznaczonem młodemu Siemieńskiemu zasiadzieć się długo na jednym miejscu i pracować spokojnie na niwie naukowej. Były to czasy gorączki konspiracyjnej. Młodzież, przejęta patryotycznym duchem, tworzyła tajne związki, których ostatecznym celem było oswobodzenie ojczyzny. Do jednego z takich związków dał się zaciągnąć i Siemieński. Zaczęła go więc władza śledzić i ścigać. Musiał ustawicznie zmieniać miejsce pobytu, ukrywać się i różnych używać fortelów, by nie zostać schwytanym. W ten sposób okrążył całą prawie Galicyę. Jakiś czas przebywał pod przybranem nazwiskiem u hr. Losia w Narolu, w charakterze domowego nauczyciela. Mimo wszelkich jednak ostrożności nie mógł Siemieński ukrywać się długo w kraju, w którym go na każdym kroku śledzono, i wkońcu wpadł w ręce organów rządu austriackiego. Umieszczono go w więzieniu lwowskiem, w którym przeszło półtora roku przesiedział, nie mając wcale nadziei rychłego uwolnienia. Groziło mu niechybne wywiezienie na Spielberg wraz z innymi polskimi więźniami politycznymi. Przyjaciele nie dopuścili do tej smutnej ostateczności, a głównie Franciszek Kowalski, który Siemieńskiemu, przy pomocy przebrania kobiecego, ułatwił ucieczkę w początkach września 1838. r.

W kraju był już odtąd dla Siemieńskiego pobyt niemożliwy. Uczynił więc to, co czyniła wtenczas przeważna część politycznie skompromitowanej młodzieży i obywateli — wyjechał za granicę.

Z opuszczeniem kraju rodzinnego i osób drogich sercu, skończył się pierwszy okres w życiu Siemieńskiego, okres młodzieńczych uniesień, zapalów i dążeń. Teraz rozpoczął się okres drugi, który w ustaleniu jego charakteru i skryształizowaniu jego pojęć i zasad ważne miał znaczenie — okres emigracyjnej tułaczki.

II.

Tułaczka emigracyjna.

Wyjeżdżając z kraju, powziął Siemieński zamiar uzupełnienia swego wykształcenia i w tym celu skierował swą podróż ku Francyi. Nie zatrzymując się po drodze w żadnym znaczniejszem mieście zbyt długo, przyjechał do Strassburga. Tu wnet zapisał się na uniwersytet, a mianowicie na wykłady Beautaine'a, Cuviera i Bergmana¹⁾. Pierwszy wykladał filozofię, drugi — historję naturalną, trzeci — literaturę powszechną. Z tym ostatnim zaprzyjaźnił się nawet i udzielał mu swych wiadomości w przedmiocie literatur słowiańskich, których profesor strassburski nie najlepiej był znawcą.

W czasie swego pobytu w Strassburgu Siemieński zapoznał się osobiście z Adamem Mickiewiczem. Mickiewicz znał już Siemieńskiego z jego utworów, a głównie z mistrzowskiego tłómaczenia „*Rękopisu królowej*“, które jeszcze w 1835. r. wyszło w Krakowie. Osobiste jednak między nimi zbliżenie nastąpiło w początkach października 1840. r. Świadczy o tem list Adama do Siemieńskiego, pisany w Strassburgu, gdzie się tenże kilka dni zatrzymał w czasie swej podróży z Lozanny do Paryża, dokąd jechał wskutek zaproszenia rzadu francuskiego, aby objąć w »Collège de France« katedrę literatury słowiańskiej. List jest następującej treści²⁾:

Strasbourg, 8 Oktobra 1840.

Szanowny panie, nie odpisałem na list twój dawny, bo nie pewnego nie wiedziałem o miejscu owym w Paryżu. Ledwie dni temu dziesięć rzecz się ułożyła. Jestem w drodze do Paryża. Może zechcesz tu wbić na chwilę; miłoby mi było poznać Ciebie, szanowny Panie, miałbym też do pomówienia z Tobą.

¹⁾ Opowiada o tem sam Siemieński w »Portretach literackich«, w artykule o Mickiewicz, gdzie wspomina o swem pierwszym z Adamem spotkaniu. (Dzieła L. Siemieńskiego, Tom III, str. 187.)

²⁾ Korespondencya A. Mickiewicza, Tom IV, str. 122

Jeślibyś mógł zabrać z sobą co masz książek, dotyczących się Słowiańszczyzny, mocnobyś mnie zobowiązał. Książki łatwo później sprowadzić na koszt biblioteki franco.

Życzliwy sługa

Mickiewicz.

List ten wyraźnie wskazuje czas, w którym nastąpiła bliższa znajomość między Mickiewiczem a Siemieńskim. Wieszcz litewski wywierał szczególniejszy wpływ na każdego, kto się tylko zbliżył do niego. Pod tym wpływem pozostawał także i Siemieński, wskutek czego poddał się nawet na krótki czas urokowi nauki Towiańskiego. Z Adamem już odtąd Siemieński spotykał się częściej, gdyż ze Strassburga odbywał wycieczki do Paryża, podczas których zapoznał się z Bohdanem Zaleskim i z całą gwarą a kłótliwą polską emigracją.

Rwacy prąd życia emigracyjnego i działalności demokratycznego stronnictwa wciągnął także i Siemieńskiego w swe odnety. Wydawcy satyrycznego pisma „*Pszonka*” i „*Norowocznika demokratycznego*”, znając jego cięte pióro i dowcip niezrównany, pozyskali go na współpracownika swoich pism. Współpracownictwo to nie trwało jednak długo.

W roku 1841. wstąpił Siemieński w związek małżeński z Ludwiką Potocką, córką Ludwika hr. Potockiego, który pochodził z prymasowskiej gałęzi tego rodu, ale wskutek politycznych wypadków opuścić musiał Królestwo Polskie, a w następstwie tego postradał znaczne dobra dziedziczne. Zapoznał on się z tą rodziną jeszcze przed wyjazdem za granicę, w czasie swych wędrówek po Galicyi, gdy się ukrywał przed władzami austriackimi. Musiał Siemieński być dość przystojnym i silny wywrzeć wpływ na serce córki podupadłego magnata, kiedy ta, spotkawszy się z nim na obczyźnie, nie wahała się oddać mu swej ręki.

Jeszcze przez dwa lata mieszkali państwo Siemieńscy w Strassburgu. Życie emigracyjne, pełne sporów i kłótni, nie miało dla Siemieńskiego zbyt uroczego, zaczął tęsknić za krajem ojczystym. Ale we wszystkich dzielnicach Polski panował podówczas bezprzykładny ucisk, który zamykał wychodźcom drogę do ojczyzny.

W roku 1843. nastąpiła pod rządem pruskim krótka chwila ulgi. Skorzystał z tego Siemieński i na propozycję Tytusa Działyńskiego udał się do Wielkopolski, aby wziąć udział w jego naukowych pracach i cennych wydawnictwach. Owocem jego pobytu w Kórniku były „*Pamiętniki o Samuelu Zborowskim*”, zebrane ze współczesnych dzieł i rękopisów bogatej biblioteki kórnickiej.

Nie zdołał jeszcze Siemieński rozpatrzeć się należycie w skarbach kórnickiego księgozbioru, gdy naraz musiał się z nim rozstać i z gościnnej siedziby wielkopolskiego magnata przenieść się do twardego więzienia pruskiego. Stało się to wskutek komunikatu, udzielonego o jego osobie rządowi pruskiemu przez gubernatora galicyjskiego, barona Kriega. Nie pozostał jednak Siemieński długo w więzieniu, gdyż po paru miesiącach, skutkiem starań Seweryna Mielżyńskiego z Miłosławia, odzyskał wolność i prawo pobytu na terytorium pruskiem.

Nie mogąc się oprzeć uprzejmemu zaproszeniu Mielżyńskiego, musiał przyjąć gościnę w jego domu w Miłosławiu. Tam przebywał trzy lata, a mając pod ręką bogatą bibliotekę, piękną galerię obrazów i utrzymując ciągle stosunki literackie z emigracją, pracował przez ten czas ohocho i z wielkim zapalem. Te trzy lata przeżyte w Miłosławiu, należą do najplodniejszych w jego pisarskiej twórczości. Tu powstają *„Wieczory pod lipą”* (Poznań 1845), tu wydaje *„Piosennik ludów”*, *„Świętożłankę”*, *„Przeurodnik myśliccy”*, *„Muzamercit, czyli powieści przy świetle księżyca”* i *„Poczyer”*, z których dłuższy poemat p. t. *„Trzy wieściebgi”* już w 1841. r. drukował w Paryżu. Tu przetłumaczył także z hiszpańskiego powieść p. t. *„Arabia Lukanor”* i drugą p. t. *„Księża Don Juana Manuela rady Petroniuszowej”*; zasilal poezjami i literackimi artykułami peryodyczne pisma wielkopolskie jak np. *«Dziennik domowy»*, *«Tygodnik literacki»*, *«Przyjaciel ludu»* i *«Orędownik»*. W tem ostatniem piśmie wydrukował także pierwszą próbę swego tłumaczenia Odysei Homera, mianowicie księgę VI. Tu napisał także *„Czytania postępowe”* t. j. zbiór legend wschodnich, żywotów sławnych ludzi i przypowieści polskich. Tu wreszcie wydał drukiem w obrobieniu literackiem podania ludowe p. t. *„Legendy i podania polskie, ruskie i litewskie”*.

Korzystając z wolności swobodnego przebywania w Wielkopolsce, Siemieński czynił częste wycieczki po tej najstarszej polskiej dzielnicy, poznawał lud i okolice i zwiedzał miejscowości, wslawione ważniejszymi zdarzeniami w dziejach polskich.

W tymże czasie gorętsze umysły, owiane tchnieniem ogólnego europejskiego ruchu rewolucyjnego, pracowały nad wywołaniem nowego w ziemiach polskich powstania. Wybuch miał nastąpić równocześnie pod wszystkimi trzema zaborami. Siemieński nie mieszał się do niczego, mimo nalegań różnych osobistości, biorących wybitny udział w robotach konspiracyjnych. Dojrzały jego umysł widział nieszczęsne skutki, które wynikać zwykły z wszelkich podobnych, lekkomyślnych porywów; miał zresztą osobiste doświadczenie z r. 1831.

Sprawdziły się jego przewidywania. Powstanie wszędzie stłumiono w samym zarodku, a sprawa narodowa poniosła tylko szkodę niezem niepowetowaną. W Galicyi zaś robota emisaryuszy emigracyjnych doprowadziła nieoświecony lud do krwawego wybuchu przeciw szlachcie i wykopała między tymi dwoma stanami przepaść, której półwiekowa przeszłość praca nie zdołała jeszcze wyrównać.

Rok 1846. wywarł na umysł Siemieńskiego wpływ stanowczy. Wszelkie złudzenia, które jeszcze mógł posiadać na punkcie polityki emigracyjnej, rozwiały się teraz z »dymem pożarów« dworów szlacheckich i z »kurzem krwi«, przełanej dłońmi ciemnych, obalamuconych »braci«. Wypadki owego roku smutnego zgłębiły Siemieńskiego w wysokim stopniu, ale nie mniej przyczyniły się do tego, że zerwał z ludźmi, których nierozumna polityka doprowadziła naród do podobnej katastrofy. Nastąpił w dotychczasowych jego pojęciach i przekonaniach gwałtowny przełom, czego następstwem było wstąpienie na drogę, którą wtedy kroczyli najrozumnijsi, na drogę zdrowego, narodowego konserwatyzmu, na którą raz wszedłszy, nie zszedł już z niej nigdy do końca życia.

Po stłumieniu powstania w Wielkopolsce, rząd pruski okazał się dla polskich emigrantów surowym i bezwzględny, nie pozwalając żadnemu na dalszy pobyt w obrębie pruskiego królestwa. Chciał Siemieński nie brać udziału w ruchu rewolucyjnym, musiał jednak jako emigrant uleść wspólnemu ich wszystkim losowi i wraz z rodziną opuścić strony, w których lat kilka przeżył spokojnie i z pożytkiem dla literatury.

Zagrożony internowaniem w Magdeburgu, udał się do Brukseli, gdzie przebywał aż do roku 1848. Tam widywał się często z Lelewel, a w najściślejszą przyjaźń wszedł z generałem Skrzyneckim, podówczas w służbie belgijskiej zostającym. Skrzynecki, człowiek głęboko religijny, wywarł na umysł Siemieńskiego wpływ ogromny. Obecując z nim i dyskutując o najrozmaitszych kwestyach życia realnego i duchowego, Siemieński doszedł do zupełnego wyrobienia pojęć i przekonań rozumnych. Dzięki Skrzyneckiemu wyleczył się także do reszty z pociążu do nauki Towiańskiego.

Uwzględniając te wszystkie przejścia w życiu Siemieńskiego, jego polityczne zawody i rozezarowania, tudzież wpływ Skrzyneckiego na jego umysł, łatwo można zrozumieć przejście Siemieńskiego z obozu liberalnego do zachowawczego, czego mu przeciwnicy tego obozu nigdy przebaczyć nie mogli. Wprawdzie prawie wszystko, co do tej pory Siemieński napisał, stoi na stanowisku, przeciwnem konserwatywnemu, jego dążności aż dotąd były demokratyczne, a przekonania pod każdym

względem liberalne. I oto nagle następuje u niego zwrot: opuszcza dotychczasową drogę, a wstępuje na wprost przeciwną! Na drogę wskazuje, przy którym w życiu Siemieńskiego ów stanowczy zwrot nastąpił, widnieje krwawemi głoskami wyryty: «Rok 1846!» Napis ten przypominał mu w porę, że pomiędzy sekiarskim liberalizmem zachodnim a Chrystusowem: «et veritas vos liberabit» niema nic wspólnego, prócz... źródłosłowni!

III.

Powrót do kraju i stały pobyt w Krakowie.

Rok 1848. ze swemi zawiechrzeniami i wstrząśnieniami, które sprowadziły w samej połowie wieku pewien zwrot w stosunkach i sprawach politycznych w historyi europejskiej, przyniósł Galicyi krótkotrwale swobody polityczne. W ślad za niemi nastąpiła amnestya dla osób, które skompromitowały się wobec rządu udziałem w patryotycznych działaniach i wskutek tego kraj opuścić były zmuszone. Do rzędu emigrantów, których obejmowała amnestya, należał także i Lucyan Siemieński.

W marcu tegoż roku przybył on wraz z innymi wychodźcami do Krakowa, mając ten jedyny cel, aby odtąd stałe w kraju i dla kraju pracować. Przekonany o szkodliwych dla narodu skutkach polityki emigracyjnej, Siemieński uważał lata swego wychodźstwa za lata ciężkiego dopustu Bożego, a nie za jakiś tytuł, dający wyjątkowe prawa wobec kraju. To też nie pchał się naprzód w zamiarze zajęcia jakiegoś wybitnego stanowiska, ale osiadłszy na stałe w Krakowie, poświęcił się wyłącznie cichej pracy literackiej. Stronił stałe od życia politycznego, a jeżeli wraz z innymi udał się w r. 1848. na zjazd słowiański do Pragi, to wiódł go tam więcej pociąg do ruchu i badań naukowych w kierunku słowiańskim, niż chęć odegrania roli politycznej w zebraniu, które zresztą nie ograniczało się wyłącznie na gruncie politycznym.

Pod koniec roku 1848. grono mężów dobrej woli, widząc w społeczeństwie polskiem w Galicyi brak rozumnego kierunku i zdrowej opinii, postanowiło temu zaradzić przez założenie w Krakowie dziennika z tendencyami zachowawczem. Środki materyalne, do tego przedsięwzięcia potrzebne, mieli oni w ręku; chodziło im tylko o postawienie na czele człowieka, który, mając wyrobione imię w litera-

turze, mógłby być wobec ogółu dobrą dla dziennika firmą. Wybór ich padł na Lucyana Siemieńskiego, jemu więc powierzyli kierownictwo nowego pisma.

Staął tedy Siemieński na czele redakcyi «Czasu», jedyne go podówczas w Galicyi dziennika, szczerze katolickiego i jedyne go pisma polskiego, które było przejęte nie tylko roztropną miłością ojczyzny, ale i zrozumieniem jej położenia i potrzeb.

Chociaż Siemieński nie był politykiem z zawodu, miał jednak warunki, które dziennikowi zjednywały zwolenników. Samo bowiem imię tłumacza „*Króloedrorskiego rękopisu*“, autora licznych poezyi, „*Muzamirita*“ i „*Wieczorów pod lipą*“ było dla dziennika nie tylko reklamą, ale także dobrą rękojmią dla ludzi wszelkich stronnictw, którzy jego talent i umysłową wyższość uznawali.

Po upływie roku dział polityczny w «Czasie» objął Maurycy Mann. Poznańczyk, i nadał dziennikowi charakter, którym «Czas» odtąd pomiędzy polskimi pismami wybitnie się odróżniał. Siemieńskiemu przypadła najstosowniejsza dla jego talentu część dziennika: fejteton, przy którym został do samego końca życia.

Ponieważ zadaniem fejtetonu w piśmie codziennem jest zdawanie sprawy z współczesnego ruchu umysłowego, mianowicie literackiego, zapelniał więc Siemieński fejteton «Czasu» krytykami literackimi i artystycznemi, omawiał w nim wszelkie zjawiska i kierunki w literaturze polskiej i w innych piśmiennictwach europejskich, a w artykułach tych fejtetonowych łączył lekkość prawdziwie francuską z wielką starannością i pięknnością formy.

«Fejtetonowe pogadanki Siemieńskiego, mówi prof. Tarnowski, były to rozprawy małych rozmiarów, ale mieściły w sobie tyle nauki, wykształcenia i smaku, że roznosiły mnóstwo wiadomości i trafnych pojęć, a przez to, że pojawiały się często, niemal codziennie, nieznanem swem działaniem podnosiły wyżej ogólne wykształcenie polskiej publiczności».

Już z samego początku istnienia «Czasu» nie ograniczał Siemieński swej pracy na sam fejteton, ale począł wydawać dodatek literacki, pojawiający się co dziesięć dni w objętości jednego arkusza druku. Później i to go jeszcze nie zadowalało i w roku 1856, założył pismo miesięczne, na wzór zagranicznych «przeglądów», poświęcone literaturze, sztuce i bieżącym kwestyom społecznym. Tytuł tego pisma był: „*Czas, dodatek miesięczny*“. Po pięciu latach, po wyjściu już dwudziestu tomów, w roku 1860, «Dodatek do Czasu» przestał wychodzić. Nastąpiło to jednak nie z winy redaktora ani z winy współpracowników, gdyż pismo rzeczywiście spełniało swoje zadanie i było bar-

dzo pożyteczne, ale z powodu apatyi publiczności i jej niechęci do czytania.

Artykuły i rozprawki Siemieńskiego, umieszczane w feletonie «Czasu» i «Dodatku miesięcznym», zebrane razem, składają kilka większych całości jak: *„Pogadanki literackie”*, *„Kilka rysów z literatury i sztuki”*, *„Roztrząsania i poglądy literackie”* i t. d.

W początkach jego dziennikarskiego zawodu, w r. 1849, Senat akademicki, pod rektorem Majera, powołał go na opuszczoną przez Wiszniewskiego katedrę historyi literatury powszechnej w uniwersytecie jagiellońskim. Nominaacya urzędowa, z cechą jednak tymczasową, nadeszła z Wiednia w maju tego samego roku. Kolegował podówczas Siemieński z Wincentym Polem, który równocześnie obejmował katedrę geografii. Profesura ta trwała jednak bardzo krótko, gdyż już w roku następnym otrzymał dymisję wskutek reakcyi, jaka w tym czasie w całym systemie rządowym zapanaowała.

Owocem tych niedługich zajęć profesorskich Siemieńskiego był wydany w Krakowie w r. 1855, *„Przegląd literatury powszechnej”*. Dzieła tego wyszedł tylko tom pierwszy, obejmujący literaturę starożytną. W papierach pośmiertnych Siemieńskiego miał się podobno znaleźć plan całości, coby świadczyło, że rzecz rozpoczętą zamierzał doprowadzić do końca.

Historya literatury wabiła potem jeszcze nieraz literacki umysł Siemieńskiego. Jako krytyk literatury współczesnej musiał znać doskonale i dawną, a do tej znajomości doszedł przez liczne i częste studia. Owocem tych studyów były *„Portrety literackie”*, czterotomowa publikacya, obejmująca krótką, ale dosadną i prawie zawsze bystrą i trafną charakterystykę wielu pisarzy polskich od najdawniejszych aż do najnowszych. «Portrety» są wybornym przykładem tego feletonowego sposobu pisania, jaki Siemieńskiemu był właściwym. Nie chodziło mu w nich ani o wyczerpanie przedmiotu ani o ściśle krytyczną ocenę działalności pisarza ani nawet o dokładne podanie dat z jego życia, dobrze sprawdzonych, ale o narysowanie postaci, które raby robiła wrażenie.

«Był to szczerz — mówi o nim L. Dębicki — który nie rzeźbił całych pomników, ale mistrzowskie medaliony i brał zwykle tylko z profilu rysy tych postaci, które uwiecznić zamierzał. Chwytał jedną chwilę, jedno uczucie, jeden rys charakteru, jedną stronę talentu i w niej tłomaczył całego człowieka i jego dzieła».

Ze wszystkich «Portretów» najdoskonalszym, prawdziwie mistrzowskim jest portret Trembeckiego: portret zaś, a właściwie żywot Franciszka Morawskiego posiada wartość nie tylko feletonową, ale

i naukowa. Obydwa, pisane w nowszych czasach (1866. r.), mają też cechę tych czasów, w których sumienna, szczegółowa krytyka zaczęła brać górę nad lubowaniem się w pięknych frazesach. Siemieński, mający poczucie krytyczne bardzo delikatne, zrozumiał potrzeby chwili i, o ile mógł, do nich się stosować zaczął. *Życiorys* Morawskiego obszerny, oparty głównie na listach autentycznych, jest jednym z najcenniejszych przyczynków do historii naszej literatury; rozbiór zaś utworów Trembeckiego odznacza się głębokiem wniknięciem w ducha poety i trafnem odczuciem doskonałości formy wierszowej.

«Portrety» zbierały się pomału w ciągu długich lat, obok innych zajęć literackich, które równocześnie umysł Siemieńskiego zajmowały. Jako zamiłowany amator rzeźby, malarstwa, a nawet architektury, napisał różnymi czasy wiele rozpraw w przedmiocie sztuk plastycznych. Do założenia w Krakowie Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych przyczynił się znacznie, do samego końca swego życia brał czynny udział w jego zarządzie i gorąco zajmował się zawsze rozwojem sztuki ojczystej, czego dowodzi „*Album polskich malarzy*“ (Kraków 1859).

Do licznych utworów prozaicznych Siemieńskiego, powstałych w Krakowie, należą w pokażnej liczbie artykuły i monografie historyczne. Wyływały one bądź z materiałów historycznych, które przypadkowo do rąk jego się dostały, bądź też z pamiętników rodzinnych osób, ważnych w historii, które to pamiętniki powierzano mu celem odpowiedniego ogłoszenia ich drukiem. Siemieński wybierał z nich, co było najważniejszego i najwięcej interesującego dla szerszego ogółu, opatrywał to wstępem i objaśnieniami i w tym kształcie na świat wydawał. W ten sposób powstały następujące historyczne prace: „*Żywot i pamiętnik Stanisława hr. Małachowskiego*“ (Kraków, 1853), „*Dyplomata polski z XIX. wieku*“ (Kraków, 1863), „*Ostatni rok życia króla Stanisława Augusta*“ (Kraków, 1862) i wiele innych pomniejszych.

Obok zajęć literackich poważniejszego pokroju, nie zaniedbywał jednak i poezyi, w której za młodu widział był główne swoje powołanie. Trafna znajomość natury i zakresu swego talentu sprawiła, że Siemieński nie oddawał się poezyi wyłącznie i nie sądził się w niej wielkim. Mimo to poezya oryginalna, własna, zbyt mu była wrodzoną i miłą, żeby mógł być kiedykolwiek zarzucić ją zupełnie. Wierszy jednak oryginalnych w tej epoce jego życia nie wiele powstało. W 1858. r. napisał sentymentalną powiastkę p. t. „*Mimosa*“, potem w różnych czasach pewną ilość wierszy okolicznościowych z polity-

czną tendencją. Między ostatnimi najwięcej się wyróżniają „*Bajki*”, w których pod allegoryczną osłoną jest odzwierciedlenie ówczesnych stosunków politycznych, jako też usposobienia społeczeństwa polskiego w Galicyi do rządu i odwrotnie. Napisał wreszcie kilka wierszy lirycznych, z których najpiękniejszym jest „*Weschnienie za Polską*” i „*Kto wspomni*”. Prócz wyżej wymienionych ogłosił jeszcze pod zbiorowym tytułem „*Okraszyne*” mały zbiór poetycznych myśli, uwag, maksym lub spostrzeżeń.

Z szczególniejszem jednak zamiłowaniem zajmował się Siemieński w tym czasie poezją starożytną. Wynikiem tego zamiłowania jest mistrzowski przekład „*Od*” Horacego i „*Odyseji*” Homera. Przekłady te nie mają równych sobie w polskiej literaturze, przekład zaś *Odyseji* jest jednym z najpiękniejszych na świecie, jak to zgodnie stwierdzają najznakomitsi znawcy piśmiennictw europejskich.

Tłómaczenie *Odyseji* nie powstało w całości wyłącznie w Krakowie, jest ono bowiem owocem pracy blisko trzydziestoletniej, naturalnie nie ciągłej, ale zatrudniającej przez ten czas myśl Siemieńskiego w każdej prawie chwili, wolnej od obowiązkowych i przymusowych zajęć.

Podobno myśl tłómaczenia *Odyseji* podał Siemieńskiemu jeszcze dawniej Michał Grabowski, który pisząc o przekładzie dunek serbskich, dokonanym przez Siemieńskiego i Bielowskiego, miał wyrazić zdanie, że Siemieński byłby bardzo zdolnym do tłómaczenia Homera i że powinien zabrać się do tego. Podjął Siemieński myśl, rzuconą przez Grabowskiego, i zaczął ją wykonywać z właściwym sobie talentem i smakiem. W 1844. r. w «*Oređowniku naukowym*» ukazała się pierwsza próba tego tłómaczenia, mianowicie pieśń szósta p. t. „*Odyseusz u Feakóir*”, przełożona rymowanym wierszem trzynastozgłoskowym. Potem w różnych odstępach czasu, nieraz kilkoletnich, ukazywały się pojedyncze pieśni, w dowolnym porządku tłómaczone, aż wreszcie w r. 1874. cały przekład *Odyseji* był ukończony.

Tłómaczenie *Odyseji* samo jedno mogło zdobyć Siemieńskiemu nieśmiertelne imię w literaturze polskiej. Odznacza się bowiem nie tylko nadzwyczajną wiernością tak pod względem języka, jak również pod względem całego ducha i tonu, panującego w *Odyseji*, ale przede wszystkim wyróżnia się z pomiędzy wszystkich dotychczasowych tłómaczeń niezwykle piękną artystyczną i tym charakterem samodzielności tłómacza, dzięki któremu przekład ten jest dla literatury i czytelników utworem tak cennym i pożytecznym, jak każdy inny dobry lub znakomity poemat w ojczystej mowie oryginalnie napisany.

W tłómaczeniu znakomych utworów poetycznych nie ograni-

czał się Siemieński na klasycznej literaturze, ale przekładał także i z innych piśmiennictw utwory, odznaczające się niezwykłym kolorytem poetycznym lub podniosłym nastrojem ducha. Z tego względu przetłumaczył z literatury wschodniej utwór z Firdusego poematu «Szach Nameh»¹⁾ p. t. *„Biszen i Menisze”*. Przekład ten nie jest dokonany z oryginału perskiego, ale z innych dobrych tłumaczeń na europejskie języki. Mówi o tem na wstępie sam tłumacz, zbijając tym sposobem zdania tych, którzy twierdzą, że znał wschodnie języki.

Siemieński żywił szczere uwielbienie dla wielostronnego geniuszu Michała Anioła, tego potężnego twórcy licznych arcydzieł sztuki plastycznej włoskiego renesansu. Bardzo się też zachwycał płodami jego poetycznej muzy i ze stu przeszło jego sonetów więcej niż czterdzieści najlepszych przyswoił polskiej literaturze, takich głównie, które mu najlepiej przypadaly do serca, i wydał je w osobnym zbioru p. t. *„Poezje Michała Anioła Buonarrotiego”* (Kraków-Cieszyn 1861).

Rok 1863, który był przyczyną tylu nieszczęść narodowych, który spowodował później bezprzykładowy ucisk i samowolę rządu carskiego w Królestwie Polskiem i na Litwie, odbił się i w sercu Siemieńskiego echem bardzo bolesnem. W ogólnej katastrofie narodowej doznał i on ciosu dotkliwego, utracił bowiem syna jedynaka, który poległ w powstaniu.

Elegijna powieść p. t. *„Draż Juliusze”*, powieść bardzo rzewna i z wielkiem uczuciem napisana, powstała pod bezpośredniem wrażeniem wypadków 1863. roku. Występują w niej dwie postacie bohaterских młodzieńców, spokrewnionych z sobą węzłami rodzinnymi: Juliusz Małachowski, który zginął w 1831. roku pod Kazimierzem na czele kosynierów, i siostrzeniec jego Juliusz Tarnowski, poległy w trzydzieści lat później pod Komorowem. Obaj młodzieńcy są niby dwoma pomnikami dwóch pokoleń, które kolejno przeszły przez krwawe żniwo.

Po stracie syna wesołe dotąd oblicze Siemieńskiego pokryło się chmurą przygnębienia, a wrodzony mu humor i dowcip opuścił go już na zawsze. Myśl jego zwraca się już odtył ku rzeczom nadziemskim, dusza znękana tęskni za śmiercią. Pod wpływem tego usposobienia zabrał się do przekładu zabytków średniowiecznej poezyi chrześcijańskiej, nie przedstawiającej nic szczególnego pod względem sztuki, ale niezwyklej przez gorącą wiarę i zapal, dochodzący do

¹⁾ Poemat ten w oryginale ma tytuł «Schâhnâme» t. j. «Księga królów» i w sześćdziesięciu tysiącach wierszy podwójnych obejmuje historie Persów od stworzenia świata aż do upadku dynastji Sassanidów.

ekstazy. „*Serieci poeci. Piesń mistycznej miłości*“ nosi tytuł ten zbiorzek, w którym mieszczą się nieprzekładane przedtem na nasz język poetyczne wizye i modlitwy św. Franciszka z Assyżu, św. Bonawentury, Jacopona da Todi, św. Teresy, św. Jana od Krzyża i wreszcie Anioła Słazaka niektóre dystychy i wiersz p. t. „*Hetman*“.

Zniekanie i przygnębienie moralne, wynikłe z przyczyn wyżej wspomnianych, silnie się także odbiło na jego zdrowiu. Zaczyna się ucieżać coraz słabszym, a i choroby różne poczynają go nawiedzać. Pod koniec 1871. roku zagrożony był nawet utratą wzroku. Na szczęście wyleczył się przecie z tej choroby, a odzyskawszy wzrok, oddawał się dalej ulubionym swym zajęciom literackim. Działaniu jego otwarło się nadto nowe jeszcze pole. Przy przeobrażeniu się byłego Towarzystwa Naukowego krakowskiego w Akademię Umiejętności, został jeden z pierwszych obrany członkiem tej nowej instytucyi w r. 1872, a wkrótce także i dyrektorem Wydziału filozoficznego.

To czynne, tak chlubną i pożyteczną pracę bez przerwy, bez odetchnienia zapelnione życie przerwało się prawie nagle dnia 27. listopada 1877. roku. Dnia poprzedniego jeszcze uczuł Siemieński pewną ulgę w swych artrytycznych cierpieniach, które mu od niejakiego czasu dokuczały. Przepędził wieczór na wesołej pogadance z przyjaciółmi, mówił im nawet o planie, według którego zamierzał napisać krytykę świeżo w Krakowie wystawionego obrazu Siemiradzkiego «*Pochodnie Nerona*». Na drugi dzień Siemieński już nie żył: nagle uderzenie krwi do mózgu przyprawiło go o śmierć.

Miasto Kraków, którego zmarły przez trzydzieści blisko lat stałym był mieszkańcem i jedną z najświetniejszych ozdób, uczciło go wspaniałym pogrzebem. Zwłoki Siemieńskiego złożono w «*Grobie zasłużonych*», w katakumbie kościoła OO. Paulinów na Skalec.

IV.

Stanowisko w literaturze polskiej.

Rozpatrując życie i działalność literacką Siemieńskiego, przyznać musimy, że był to pisarz niezmiernie pracowity i wielostronnym obdarzony talentem. Położył on też niepospolite zasługi dla literatury ojczystej i dla ruchu umysłowego w Galicyi. Nie bez słuszności zaliczają Siemieńskiego do pionierów życia umysłowego w Galicyi. W czasach umysłowej głuchoty i snu tej prowincyi, on należał do tych, co budzili życie w społeczeństwie, krzesali iskry wzniosłych

myśli i uczuć, uczyli pojmować piękno i sztukę. Dzisiaj każdy, wstępujący na niwę literacką, może sobie wybierać specjalne pole: ten chce być historykiem, tamten estetykiem, ów publicystą i t. d. W czasach, kiedy Siemieński rozpoczynał zawód literacki, trzeba było być wszystkim: poetą, historykiem, tłumaczem, powieściopisarzem, zbieraczem legend, publicystą, jeżeli się chciało poruszyć umysły, obudzić zamilowanie ojczystych rzeczy. Siemieński był właśnie takim pracownikiem na niwie literackiej. Pracował na różnych polach, a na każdym z nich praca jego wydawała rezultaty, jeżeli nie znakomite, to bardzo dobre, tak dalece, że w pewnych kierunkach dorównywał najpotężniejszym władcom ojczystego słowa, w innych zaś niewiele mogło się znaleźć, którzyby jemu dorównali.

Najpiękniejszą kartę w historii naszej literatury posiada Siemieński jako poeta, lecz nie tyle jako oryginalny poeta, ile jako tłumacz arcydzieł obcej poezji. Jako oryginalny poeta nie wzbil się żadnym utworem wysoko, ale jako tłumacz umiał tak świetnie wywiązywać się ze swego zadania, że przeszczepione przezeń na grunt polski obce arcydzieła odzyskiwały świeżość już oddawna utraconą, odradzały się niejako pod tchnieniem jego talentu. „*Rękopis krótkodvorski*“, „*Odyseja*“, „*Ody Horacego*“, przybrane przez Siemieńskiego w przeszliczną szatę polskiego języka, utrwala na zawsze jego imię w literaturze polskiej.

Oryginalne poezye Siemieńskiego stoją oczywiście niżej od tłumaczeń, ale jego talent, smak i zmysł artystyczny sprawiły, że w drobniejszych utworach tylko wielkim poetom może ustąpić pierwszeństwa. Ale i pomiędzy nimi jest wiele bardzo pięknych, o charakterze smętnym a wierszu tak dźwięcznym, że przypominają „*Dumki*“ Żalaskiego i „*Pieśni Janusza*“ Pola. To przypominanie innych poetów pod względem formy, a niekiedy i tożsamości przedmiotu, występuje jeszcze silniej w jego większych utworach poetycznych. Widać z tego, że posiadał wrodzoną niejako zdolność przejmowania się tem, co widział i czytał, skutek czego bezwiednie i nie starając się pewnie o to, tworzył podobnie i w tym samym rodzaju. Najlepszym tego przykładem jest „*Świętlanka*“, jeden z najslabszych poematów Siemieńskiego, ogromnie przypominający znakomity pierwowzór, ale jakże daleki od piękności poematu Mickiewicza!

Jako powieściopisarz Siemieński nie posiadał wielkiego w tym kierunku talentu. Powieści jego są drobne, nieraz gładko, dowcipnie i potoczysie opowiedziane, ale nie mają ani symetrycznego układu, ani głębszego psychologicznego interesu. Tłumaczy się to tem, że pisane były w chwili, kiedy romantyzm obudził uczucia gwałtowne

i namiętne, do których ludzie nieraz dostrajać się musieli, nie czując ich w sobie naprawdę. Jakkolwiek Siemieński miał dużo zdrowego rozsądku i umiał krytycznie zapatrywać się na objawy, w modzie będące, czego dowodzi humorystycznie skreślony obrazek p. t. „*Romantyk*“, nie potrafił jednak uwolnić się w zupełności od wpływu duchowej atmosfery owych czasów. Jego nowele i opowiadania, odczytywane dzisiaj, robią wrażenie dawno zasuszonych kwiatów, od których czasem zaleci zapach zwietrzałych perfum. Dla dzisiejszego czytelnika mają one powab, podobny do tego, jaki mają owe zasuszone kwiaty dla osób, w których umyśle z takimi pamiątkami zespoliły się wspomnienia dawnych wypadków, uczuć lub dążeń. Mogły one się podobać i podobały się w rzeczy samej, gdy były świeże i modne, dla nas jednak nie mają już teraz tego interesu, gdyż przedstawiają się nam tak, jak ryciny starych mód elegantee dzisiejszego, modnego świata. Miejsce nieskończonej różnorodności objawów serca u ludzi, żyjących wśród rzeczywistych warunków, analizę psychologiczną, obserwację szczegółową, przedmiotowość w przedstawieniu rzeczy, wypadków i ludzi zastępują w powieściach Siemieńskiego uczucia egzaltowane i gorączkowe, wywoływanie duchów, pocałunki, przesyłane księżycowi, eksperymenta magnetyczne, wiary we wróżby i przepowiednie, awantury nieprawdopodobne, historie o alchemikach w wieku XIX., sentymentalne ogólniki o anielstwie lub zmienności płci pięknej, o wszechpotędze dukata, o niedzocie i niekczemności natury ludzkiej i t. p. Nie są jednak powieści Siemieńskiego bez zalet, a pierwszą z nich jest przedewszystkiem styl wytworny i gładki, dalej to, że opowiadacz nie nudzi, nie przedłuża wątku nad miarę i że opowiada żywo i z humorem. Wiele z nich nadaje się wybornie na bardzo miłą i przyjemną lekturę dla młodzieży, jak n. p. „*Portret króla Jana*“, „*Wiazanka konwali*“, „*Przygoda podróżnika*“, „*Szklany człowiek*“ i inne.

Obok mistrzowskich przekładów arcydzieł obcych literatur, którymi Siemieński zasłużył się tak bardzo naszej literaturze, dużo także uczynił dla jej historii przez napisanie swoich świetnych „*Portretów literackich*“. Chociaż krytyka nie przyznaje mu w nich wielkiej dokładności ani pod względem dat z życia pisarzy ani ze względu na ocenę ich utworów, to przecież nie da się zaprzeczyć, że «Portrety» obudziły u wielu zajęcie się osobami i dziełami sportretowanych pisarzy i dały impuls, a często i wskazówki do skreślenia gruntowniejszych monografii literackich o tych pisarzach, których portrety naszkicował Siemieński zaledwie w ogólnych rysach. Na tem polu jest on jednym z najpierwszych pracowników, toruje drogę

późniejszym historykom i krytykom literatury i dostarcza im w swoich pracach bardzo cennego nieraz materiału.

Mówiąc o zasługach Siemieńskiego, jako historyka literatury, nie można nie wspomnieć o jego pracach w dziedzinie krytyki literackiej i artystycznej. Działalność jego, jako krytyka i estetyka, znana była w całej Polsce. Nie da się zaprzeczyć, że od niego dopiero datuje się rozwój krytyki tak literackiej, jak zwłaszcza artystycznej, oraz ten odrębny rodzaj pogadanek o niczem i o wszystkim, o książkach i o ludziach, o sztuce i o naturze. Przez swój sposób pisania prosty, przystępny, a bardzo powabny, Siemieński był niejako stworzony na to, aby lepsze pojęcia, lepszą znajomość rzeczy literackich i artystycznych szerzył i wykształcenie ogółu na wyższy stopień podnosił. Rola i stanowisko Siemieńskiego, jako krytyka i znawcy literatury, są bardzo znaczne. Bez przesady powiedzieć można, że na tem polu nie miał między poprzednikami sobie równego, a ze współczesnych Klaczko tylko przewyższał go głębokością umysłu i świetnością pióra. Klaczko jednak, mało pisząc po polsku, a więcej po francusku, nie bardzo był znany i nie mógł tak wpływać na ogół czytelników, jak Siemieński.

Zarzucają wprawdzie Siemieńskiemu niektórzy, że jako krytyk nie był wolnym od uprzedzeń, że laskawiej obchodził się z autorami i ich płodami, jeżeli należeli do tego samego, co on, obozu, a surowo i niełitościwie chłostał wszystko, co z jego przekonaniami nie było zgodne, nikt mu jednak nigdy nie mógł zarzucić niesprawiedliwości w krytyce: miał bowiem dziwną miarę w pochwalę i naganie, choć nie przebaczał mierności, zwłaszcza gdy była zarozumiała. Gdy zaś dojrzał choćby iskrę talentu, to i w mierności umiał wskazać dodatkową stronę i zachęcić początkującego pisarza.

Przy literackiej, Siemieński uprawiał także i artystyczną krytykę, rozbudzając przez to w społeczeństwie interes dla sztuk pięknych. Jego krytyki obrazów, wystawianych w krakowskim «salonie», uczyły i zachęcały artystów, a publiczność urokiem stylu i poetyczną wonią nęciły w tę, dotąd jej obcą dziedzinę. „*Album polskich malarzy*” była to jedna z pierwszych tego rodzaju książek, które poczęły szerzyć wśród publiczności polskiej interes dla sztuki i jej mistrzów.

Siemieński lubiał w młodości słuchać podań ludowych i sam zbierał skrzętnie zasłyszane gdziekolwiek opowieści o dawnych czasach, ludziach i wypadkach. Podczas swego pobytu w Poznańskim ogłosił drukiem owoc swych poszukiwań p. t. „*Legends i podania polskie, ruskie i litewskie*”. Podania te nasunęły mu prawdopodobnie pierwszą myśl napisania «Historyi polskiej» dla ludu, celem zaznajomienia go z dzie-

jani przeszłości. Było to nader trudne zadanie, bo należało napisać książkę popularną w całym tego słowa znaczeniu i taką, któraby przez lud była zrozumianą, a przytem pożyteczną i nauczającą. Z zadania tego Siemieński wywiązał się znakomicie, napisawszy z właściwym sobie talentem „*Wieczory pod lipą*”.

Ze stanowiska historycznego wiele tej książki można zarzucić, zwłaszcza dzisiaj, gdy krytyka historyczna tak wielki zrobiła postęp i wiele rzeczy ukazała w innym zupełnie świetle, niż to, w którym je wtedy widziano. Ale ze stanowiska literackiego nie można nie podziwiać tej wszechstronnej zdolności pisarza, który, bez odpowiedniego do takiej pracy przygotowania, wziął się do napisania historyi dla ludu i napisał ją tak, że dzieło może uchodzić za wzorowe prostotą, jasnością, zrozumiałością i pięknoscią sposobu pisania. Powodzenie też tego opowiadania historycznego, które ma równy urok dla dziecka, jak dla dojrzałych, świadczyło, że historia taka, w takim tonie i w takiej formie napisana, odpowiadała ogólnej potrzebie. Nie było dotąd książki podobnej. „*Podgrzybi w Dobromilu*”, pióra księżnej generalowej ziem podolskich, Izabelli Czartoryskiej, już się zbyt przestarzał, a ze „*Spisów historycznych*” Niemcewicza nie wiele mogła działwa nauczyć się historyi polskiej. „*Wieczory pod lipą*” zdetronizowały obydwie książki, tudzież wszelkie elementarze historyczne, opisy i podręczniki i utrzymują się do dziś dnia, jako dzieło nieczrównane pod względem ujęcia historyi dla pojęć maluczkich.

Okrom „*Wieczorów pod lipą*” występował Siemieński na polu historycznem przeważnie tylko z publikacyami pamiętnikowemi z przeszłego i z początku bieżącego wieku, które umiał znakomicie oprawiać w ramy literackie. Należy tu jeszcze wspomnieć o „*Żywocie Kościuszki*”, którego nie dokończył ku wielkiej szkodzi dla literatury, gdyż początek był bardzo dobry. Nadto dodać należy, że w fejtletonie „*Czasu*” zapisywał każde pojawienie się ważniejszego dzieła historycznego, umieszczając jego rozbiór krytyczny, który świadczył, że był panem przedmiotu, że znał i rozumiał dzieje.

Prace Siemieńskiego, jako krytyka literackiego i artystycznego, należą do zakresu jego działalności publicystycznej. Działalność tę, w prawdziwym i rozumnym znaczeniu tego słowa, rozpoczął z chwilą ukazania się „*Czasu*”, pierwszego większego i poważniejszego pisma polskiego w Galicyi. Wiadomo, że Siemieński był z początku pisarkotorem tego dziennika, musiał więc, obok artykułów historycznych, pomieszczać także i polityczne. Jakkolwiek w ścisłym literackim i niektóre pisma politycznej treści, jak np. „*Marchiacelli i jego system polityczny*”, wykazują i w tym kierunku jego talent, jednak

sława politycznego pisarza nie była nigdy jego marzeniem. Dlatego też, gdy po roku pozyskała redakcya «Czasu» dla działu politycznego cenną siłę w osobie Manna, Siemieński oddał się wyłącznie zakresowi literacko-artystycznemu i pracował w nim aż do skonu z największą dla dziennika chlubą.

Nie dla jednego tylko «Czasu» poświęcał on swe bogate pióro. Z jego pracy korzystały wszelkie peryodyczne czasopisma polskie, które on zasilał obficie swymi artykułami, rozprawami lub powieściami. Nie było prawie pisma polskiego, któreby nie drukowało jakiej pracy literackiej z podpisem Siemieńskiego, wiele zaś pism zaliczało go do swych stałych współpracowników. Młodociane utwory pomieszczał w *„Rozmaitościach lwowskich”*, *„Ziarni”*, *„Pamiętniku naukowym”*, *„Bibliotece Ossolińskich”*, późniejsze zaś przeważnie w wielkopolskich piśmiach, jako to: w *„Przyjacielu ludu”*, *„Dzienniku domowym”*, *„Orodo-wniku naukowym”*, w *„Przeglądzie poznańskim”* i *„Tygodniku literackim”*. Z warszawskich czasopism, które pomieszczały utwory Siemieńskiego, wymienić należy: *„Tygodnik ilustrowany”*, *„Bibliotekę warszawską”*, *„Gazetę warszawską”*, *„Gazetę polską”* i *„Ateneum”*. Z galicyjskich pism następujące żywiły się pracą Siemieńskiego: *„Przegląd polski”*, *„Prze-gląd lwowski”*, *„Przewodnik naukowo-literacki”*, *„Tygodnik polski”*, *„Biblio-teka Ossolińskich”* i *„Rocznik Towarzystwa Naukowego krakowskiego”*.

Pracując przeważnie dla pism peryodycznych, musiał się Siemieński zamykać w małych rozmiarach rozpraw, musiał pisać pośpiesznie i dlatego nie mógł często zgłębić dostatecznie swego przedmiotu, a nieraz nie zostawało mu nawet czasu na poprawienie rękopisu. To też powierzchowność i pobieżność, którą mu krytycy zarzucają i którą rzeczywiście spotykamy w jego niektórych utworach, tłómaczyć sobie musimy jego dziennikarskim sposobem pisania. Dziennikarz bowiem to prawdziwy niewolnik swego pisma; na oznaczony czas musi mieć artykuł gotowy i, choćby w pewnej chwili żadnej nie miał ochoty do pisania, pisać musi, bo chłopak z drukarni stoi za plecami i nudzi dopominaniem się o artykuł, a bardzo często unosi do drukarni arkusze, na których atrament nie miał jeszcze czasu zaschnąć. W takich warunkach trudno się ustrzedz usterek, gdy niema nawet czasu na poprawienie, a tem mniej na sprawdzenie faktów, na czyjaś wiarę podanych. Jeżeli jednak, wśród takich nawet warunków, artykuł będzie napisany pod względem stylu i języka świetnie, w formie wytwornej, a czytelnicy przeczytają go z prawdziwą przyjemnością, to już chyba można darować autorowi pobieżność i powierzchowność w treści. A takimi właśnie bywały dzien-

nikarskie artykuły Siemieńskiego, chociaż znów nie każdy z nich wykazywał wyżej wspomniane wady.

Rozważywszy to wszystko, cośmy w niniejszej pracy o Siemieńskim powiedzieli, musimy przyznać, że na polu polskiej oświaty i ogólnego wykształcenia naszego społeczeństwa pisarz ten ma zasługi wielkie, a w dziejach naszej literatury ma stanowisko piękne i znaczenie poważne. Stanowisko jego porównać można ze stanowiskiem Kochanowskiego w XVI., a Krasickiego w XVIII. wieku. Jak tancerze bowiem natchnienia swoje oblekali we wszelkie, naówczas znane formy literackie i tworzyli w każdym kierunku piśmienniczej twórczości, tak i u Siemieńskiego widzimy to samo. Każdy z nich wreszcie wprowadza jakąś nowość do naszej literatury: Kochanowski — piękną próbę dramatu w *„Odprawie posłów greckich”*, Krasicki — w *„Panu Podstolim”* i *„Przypadkach Doświadczyńskiego”* daje nam pierwsze, poważne próby polskiej powieści, Siemieński znowu jest pierwszym *«par excellence»* polskim fejtetonistą i pierwszym poważniejszym historykiem i krytykiem literatury.

Jakkolwiek Siemieński nie zajmuje w naszej literaturze tak górującego stanowiska, jak tancerze w swoich czasach, i byłoby go trudno z nimi naprawdę porównać, zwłaszcza z Kochanowskim, którego stanowisko w literaturze polskiej jest osobiłwszego rodzaju i jedyne, mimo to przecież przypomina on tak jednego, jak i drugiego stopniem swego wykształcenia, tudzież niektórymi właściwościami swego talentu i charakteru. Pod względem zaś doskonałości języka i stylu, pod względem dowcipu, lekkości i daru pisania w najrozmaitszych rodzajach i formach zbliża się do Krasickiego, chociaż rzewnością, siłą i powagą uczucia znacznie go przewyższa.

Z nowszych pisarzy jeden Niemcewicz jest podobny nieco w swej działalności literackiej do Siemieńskiego. Podobieństwo to stanowi dowcip, chociaż odmienny od dowcipu Siemieńskiego, zdolność pisania w najrozmaitszych rodzajach i to wielostronne wykształcenie, acz płytsze może i powierzchowniejsze, niż w tłumaczu *„Odyssę”*. Jest jeszcze w tem podobieństwie obydwóch pisarzy jeden szczegół bardzo ważny, to jest wspólna obydwom tendencya, wspólna i jednaka, a zawsze piękna i szlachetna dążność w tem, co pisali i robili. Ale i tu nawet Siemieński ma wyższość nad Niemcewiczem, tę mianowicie, że o wziętość swoją i popularność nie dbał i nigdy nie bał się jej utracić. Wyraził to dobitnie w aforyzmie:

Tłum ludu zdolny, by sypać oklaski,
Lecz sędzić? sędzi nie wydadzą wrzaski

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

I. Skład grona nauczycielskiego przy końcu roku szk. 1899.

1. Żulkiewicz Michał, dyrektor, uczył propedeutyki filozofii w klasie VII. i VIII.: razem tygodniowo 4 godziny.

2. Szklarz Michał, profesor w VIII. randze, zawiadowca gabinetu historii naturalnej, uczył fizyki w kl. IV. *b* i VIII., historii naturalnej w kl. I. *a*, I. *b*, II. *a*, II. *b*, III. *b*, V. i VI.: tyg. godz. 20.

3. Tota Ludwik, profesor, gospodarz kl. IV. *b*, uczył języka łacińskiego w kl. I. *b*, V. i VII., greckiego w kl. IV. *b*: tyg. godz. 23.

4. Matwij Stanisław, profesor, gospodarz kl. II. *a*, uczył języka łacińskiego w kl. II. *a*, greckiego w kl. IV. *a* i VI.: tyg. godz. 17.

5. Waśkowski Wawrzyniec, profesor, zawiadowca gabinetu geograficznego i historycznego, gospodarz kl. III. *a*, uczył geografii w kl. I. *a*, geografii i historii powszechnej w kl. II. *a*, II. *b*, III. *a*, IV. *a* i VIII.: tyg. godz. 21.

6. Świtalski Stanisław, profesor, zawiadowca polskiej biblioteki uczniów, uczył języka polskiego w kl. II. *b*, IV. *a*, IV. *b*, V. i VIII.: tyg. godz. 15.

7. Chowaniec Franciszek, profesor, gospodarz kl. V., uczył języka łacińskiego w kl. VI., greckiego w kl. V. i VII., niemieckiego w kl. III. *a*: tyg. godz. 19.

8. Kozłowski Edward, profesor, gospodarz kl. VI., uczył geografii w kl. I. *b*, geografii i historii powszechnej w kl. III. *b*, IV. *b*, V., VI. i VII.: tyg. godz. 20.

9. Schmidt Wiktor, profesor, otrzymał urlop w celu odbycia podróży naukowej do Włoch i Grecyi.

10. Jaworski Jan, profesor, zawiadowca gabinetu fizykalnego,

uczył matematyki w kl. I. *a*, I. *b*, II. *a*, II. *b*, VI i VIII, fizyki w kl. IV. *a*, historii naturalnej w kl. III. *a*; tyg. godz. 22.

11. Maczuga Apolinary, nauczyciel, gospodarz kl. IV. *a*, uczył języka łacińskiego w kl. IV. *a*, polskiego w kl. I. *b*, II. *a*, VI i VII; tyg. godz. 18.

12. Dr. Sas Marcin, nauczyciel, gospodarz kl. VIII., zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, uczył języka łacińskiego w kl. IV. *b* i VIII., greckiego w kl. VIII.; tyg. godz. 16.

13. Bobrzyński Karol, nauczyciel, zawiadowca niemieckiej biblioteki uczniów, uczył języka niemieckiego w kl. IV. *b*, V.—VIII.; tyg. godz. 20.

14. Walczak Franciszek, egz. z. n., gospodarz kl. I. *a*, uczył języka łacińskiego w kl. I. *a*, polskiego w kl. I. *a*, III. *a* i III. *b*; tyg. godz. 17.

15. Mieczyński Józef, egz. z. n., gospodarz kl. VII., uczył matematyki w kl. III. *a*, III. *b*, IV. *a*, IV. *b*, V. i VII.; fizyki w kl. VII.; tyg. godz. 22.

16. Ks. Macheta Władysław, egz. z. n., uczył religii w kl. I. *b*, II. *b*, III. *b*, IV. *a* — VIII.; tyg. godz. 18.

17. Wynar Bazyli, z. n., gospodarz kl. I. *b*, uczył języka łacińskiego w kl. III. *a*, niemieckiego w kl. I. *a* i I. *b*; tyg. godz. 18.

18. Trybowski Władysław, z. n., gospodarz kl. III. *b*, uczył języka łacińskiego w kl. II. *b* i III. *b*, greckiego w kl. III. *a* i III. *b*; tyg. godz. 24.

19. Hanke Fryderyk, z. n., gospodarz kl. II. *b*, uczył języka niemieckiego w kl. II. *a*, II. *b*, III. *b* i IV. *a*; tyg. godz. 18.

20. Ks. Wójcik Jan, uczył religii w kl. I. *a*, II. *a* i III. *a*; tyg. godz. 6.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Wynar Bazyli, j. w., uczył języka ruskiego 6 godzin tygodniowo.

2. Bobrzyński Karol, j. w., uczył języka francuskiego 4 godziny tygodniowo.

3. Waśkowski Wawrzyniec, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. III. *a* i IV. *a* w obydwóch półroczach, w kl. VIII. w pierwszym półroczu po jednej godzinie tygodniowo.

4. Kozłowski Edward, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. III. *b*, IV. *b* i VII. w obydwóch półroczach i w kl. VI. w drugim półroczu po jednej godzinie na tydzień.

5. Walczak Franciszek, j. w., uczył kaligrafii 2 godziny na tydzień.

6. Chowaniec Franciszek, j. w., uczył gimnastyki 6 godzin na tydzień.

7. Broszkiewicz Antoni, nauczyciel szkoły ludowej 6-klasowej, uczył rysunków 4 godziny tygodniowo.

8. Langer Antoni, kapelmistrz muzyki salinarniej, uczył śpiewu 4 godz. tyg., muzyki 5 godzin.

II. Program nauki.

Nauka odbywała się według planu naukowego, ułożonego w myśl instrukcyi z r. 1884. (rozp. W. Minist. W. i O. z dnia 26. maja 1884 l. 10128) i według rozporządzeń W. Minist. W. i O. z dnia 2. maja 1887 l. 8752, z dnia 30. września 1891 l. 1786 i z dnia 24. maja 1892 l. 11372, tudzież W. Rady Szk. kr. z d. 27. marca 1889 l. 3384, z d. 15. kwietnia 1889 l. 6462, z d. 16. lipca 1889 l. 11426, z d. 24. maja 1890 l. 7561, z d. 10. maja 1891 l. 9046, z d. 21. maja 1892 l. 10122, z d. 16. czerwca 1892 l. 581, z d. 29. lipca 1892 l. 12693 i z d. 13. kwietnia 1893 l. 6706.

Wykaz lektury.

A. Lektura łacińska.

- Kl. III. *a* i *b*: Corn. Nep. Aristides, Cimon, Epaminondas, Pelopidas, Miltiades, Themistocles, Alcibiades, nadto w Kl. III. *a* Pausanias.
 Kl. IV. *a*: Caes. B. G. I. 1—29; II: IV. 1—19; VI. — Ov. Met. I. 89—162, 244—312.
 Kl. IV. *b*: Caes. B. G. I. 1—13, 15, 16, 21—29; III. 28 i 29; IV. 1—19; V. 1, 24, 55; VI. 7—29, 44; VII. 1—6, 9—13, 31, 36, 42, 43, 53, 63, 66—72, 74—90. — Ov. Met. I. 89—150.
 Kl. V.: Liv. I: II. 1, 3—6, 9—15, 32—40; III. 33—38. — Ov. Met. I. 244—415; V. 341—361, 385—395, 402—571. Fast. II. 1, 2, 19—38, 45—52; II. 83—118, 475—512.
 Kl. VI.: Sall. Jug. — Cic. Cat. I. — Verg. Ecl. 1, 7; Georg. I. 1—42; II. 109—176, 458—540. Aen. I: II.
 Kl. VII.: Verg. Aen. IV: VI. Cic. de imp. Cn. Pomp., Tusc. III. 1—28.
 Kl. VIII.: Hor. Carm. I. 1, 3, 10, 11, 14, 18, 21, 22, 24, 26, 29, 31, 34, 38; II. 2, 3, 6, 7, 9, 10, 13—16, 18, 20; III. 1, 2, 8, 9, 13, 17, 18, 21, 23, 24, 28, 30; IV. 3, 7, 12, 15; Epod. 7, 13; Sat. I. 9; Epist. I. 2. — Tac. Germ. 1—27. Ann. I. 1—15.

B. Lektura grecka.

- Kl. V.: Xen. Anab. I, 1; 2, 1—5; 3; 4, 1—4; 5—9; 11—19; 5; 6; 7; 8; 9; II, 1; 3; 6; III, 1; IV, 7. Cyr. I, 2, 1—14; VI, 4, 1—11. Comm. I, 1; II, 1, 21—33. — Hom. II, 1; II, 1—51, 212—277, 455—483; III, 146—160, 355—382; IV, 104—126; VI, 1—368.
- Kl. VI.: Xen. Comm. I, 1. — Hom. II, IX; XVI; XVIII; XXII; XXIV. Herod. IX, według wydania Hintnera.
- Kl. VII.: Demostenes: Trzecia mowa olimpijska. Mowa o pokoju. Trzecia mowa przeciw Filipowi. — Hom. Od. I; II, 1—150; ustępy z III, i IV, ks., V, 1—45; VI; VII; X; XI; XVI.
- Kl. VIII.: Platon: Apologia, Kryton, Sofoklesa Antygona.

C. Lektura polska.

- Kl. V.: Oprócz ustępów, zawartych w Próchnickiego Wzorach poezyi i prozy, przy pomocy lektury domowej przerobiono: Mickiewicz, Pan Tadeusz; Byron, Więzień Czylłonu — w przekładzie Fr. Morawskiego; Słowacki: Jan Bielecki, Mnich; Syrokomla: Margier, Janko Omentarnik, Stare wrota; Pol: Pacholę hetmańskie, Przygody Benedykta Winnickiego, Senatorska zgoda, Sejmik w Sądowej Wiszni; Fredro: Śluby panięńskie, Zemsta, Damy i huzary, Pan Jowialski; piękniejsze ustępy z trylogii Sienkiewicza.
- Oprócz ustępów, zawartych w Wypisach, czytano prywatnie:
- w kl. VI.: Heidenstein, Pamiętniki wojny moskiewskiej; Żółkiewski St., Początek i progres wojny moskiewskiej; Pasek, Pamiętniki; Krasiński: Myszeis, Wojna chocimska; Tarnowski St., Pisarze polityczni; Kitowicz, Pamiętniki; Rzewuski, Listopad; Sienkiewicz: Ogniem i mieczem, Potop, Pan Wołodyjowski.
- w kl. VII.: Kraszewski, Powrót do gniazda; Korzeniowski: Spekulant, Kolokacya; Niemcewicz, Powrót posła; Mickiewicz, Dziady; Słowacki, Lilla Weneda; Malezewski, Marya; Calderon, Książę niezłomny — w przekładzie J. Słowackiego; Fredro: Pan Jowialski, Pan Geldhab, Dożywocie, Cudzoziemczyzna, Damy i huzary, Śluby panięńskie.
- w kl. VIII.: Fredro: Pan Jowialski, Pan Geldhab, Damy i huzary, Śluby panięńskie, Zemsta; Malezewski, Marya; Słowacki: Bielecki, Anhelli, Kordyan, Lilla Weneda, Balladyna; Krasiński: Trydyon, Nieboska komedya, Przedświt, Niedokończony poemat; Goszczyński, Zamek kaniowski; Garczyński, Wacława dzieje; Szekspir: Makbet, Król Lear, Hamlet, Sen nocy letniej; Byron, Więzień Czylłonu; Ujejski: Maraton, Melodye biblijne; Korze-

niowski: Kollokacya, Spekulant; Szujski: Odrodzenie i reformacya, Wallas: Tarnowski, Studya do historyi literatury polskiej; Tretiak, Szkice; Gostomski, Pan Tadeusz; Kallenbach, Adam Mickiewicz; German, O dramatach Szujskiego; Spasowicz, Studya nie z natury; Chmielowski, Nasi powieściopisarze; Zdziechowski, Byron i jego wiek; Sienkiewicz: Rodzina Połanieckich, Quo vadis.

D. Lektura niemiecka.

Oprócz ustępów, zawartych w książce do czytania, czytano w całości następujące dzieła w wydaniu Graesera:

w kl. VI.: Lessing, Minna von Barnhelm.

w kl. VII.: Wieland, Oberon; Schiller, Wallenstein.

w kl. VIII.: Goethe, Hermann und Dorothea; Schiller: Die Braut von Messina, Wilhelm Tell; Grillparzer, Sappho w wydaniu Lichtenhelda.

III. Wykaz książek,

których używać się będzie w roku szkolnym 1899/1900.

Klasa I.: Ks. Ślósarz, Katechizm religii katolickiej, Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego, Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy, Malecki, Gramatyka języka polskiego w 8. wydaniu, Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla I. klasy, German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy, Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii w 5. i 6. wydaniu, Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry, Część I, w 3. wydaniu, Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa dla niższych klas gimnazyalnych w 2. wydaniu, Nowicki-Limbach, Zoologia w 6. i 7. wydaniu, Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe.

Klasa II.: Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu starego, Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego, Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy, Malecki, Gramatyka języka polskiego szkolna w 8. wydaniu, Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy, German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy, Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna, Wyd. 4. — 7. — Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych, Część I. — Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry, Cz. I, w 2. i 3. wydaniu, Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa w 2. wydaniu, Nowicki-Limbach, Zoologia w 6. i 7. wydaniu, Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe.

Klasa III.: Ks. Dąbrowski, Historia biblijna nowego zakonu. Samolewicz-Softysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. w 5. i 6. wydaniu. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla III. klasy. Wyd. 2. i 3. Cornelius Nepos w wyd. Patoczki-Zawilińskiego. — Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Malecki, Gramatyka języka polskiego w 8. wydaniu. Czubek Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla III. klasy. Petelenz, Deutsche Grammatik w 2. wydaniu. Baranowski i Dziedziński, Geografia powszechna w 4. — 7. wydaniu. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. — Rawer, Dzieje ojczyste. Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część II. w 1. i 2. wydaniu. Jamrógiwicz, Geometria poglądowa. 2. wydanie. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Lomnicki, Mineralogia dla niższych klas. 2., 3. i 4. wydanie.

Klasa IV.: Ks. Jogan, Liturgika katolicka. Samolewicz-Softysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. w 5. i 6. wydaniu. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla IV. klasy. Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Prammera w zastosowaniu Bednarskiego. Ovidius. Wyd. Grysara-Ziwsy w zastosowaniu Skupniewicza. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Malecki, Gramatyka języka polskiego w 8. wydaniu. Czubek Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Jahner, Deutsche Grammatik. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Benoni Majerski, Geografia austr. węg. monarchii. 2. i 3. wydanie. Rawer, Dzieje ojczyste. Zajęczkowski, Początki arytmetyki i algebry. Część II. w 2. wydaniu. Moćnik-Maryniak, Geometria poglądowa. Część II. w 3., 4. i 5. wydaniu. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich.

Klasa V.: Ks. Jogan, Katolicka dogmatyka ogólna. Livius. Wydanie do użytku szkolnego trzecie A. Zingerlego w zastosowaniu Majchrowicza. Ovidius. Wyd. Grysara-Ziwsy w zastosowaniu Skupniewicza. Samolewicz-Softysik, Gramatyka języka łacińskiego. Cz. II. w 5. i 6. wydaniu. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Homera Iliada. Cz. I. wyd. Scheindlera w zastosowaniu Softysika. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Schenkl Parylak, Ćwiczenia greckie. Próchnicki, Wzory poezji i prozy. Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Classe. Zakrzewski, Historia powszechna. Tom I. Dziwiński, Zasady algebry. Moćnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas w 3. i 4. wydaniu. Lom-

nicki, Mineralogia i geologia w 3. i 4. wydaniu. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych.

Klasa VI.: Ks. Jachimowski, Dogmatyka szczegółowa. Sallustius, Wojna z Katyliną. Wyd. Linkera i Klimschy w zastosowaniu Soltysika. Vergilius, Wyd. Eichlera w zastosowaniu Rzepińskiego. Cicero, Cztery mowy przeciw Katylinie. Wyd. Kornitzera w zastosowaniu Soltysika. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. w 5. i 6. wydaniu. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Homera Iliada. Część I. i II., wyd. Scheindlera w zastosowaniu Soltysika. Herodot. Wyd. Hintnera. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Schenkl-Parylak, Ćwiczenia greckie. Wypisy polskie St. Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die sechste Classe. Shakespeare, Sommernachtstraum. Wyd. Händla. Lessing, Minna von Barnhelm. Wyd. Graesera. Zakrzewski, Historya powszechna. Tom I. i II. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Dziwiński, Zasady algebry. Moćnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas w 3. i 4. wydaniu. Logarytmy Schlömilcha. Petelenz, Zoologia dla wyższych klas szkół średnich.

Klasa VII.: Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Cicero: Mowa za poetą Archiaszem. Wyd. Nohla-Bednarskiego. Rede gegen Q. Cæcilius und das vierte Buch der Anklageschrift gegen C. Verres. Für den Schulgebrauch herausgegeben von H. Nohl. Cato maior de senectute. Wyd. Kornitzera-Soltysika. Vergilius, Wyd. Eichlera-Rzepińskiego. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. w 5. i 6. wydaniu. Homera Odysseja. Wyd. Christa Jezienickiego. Demostenes, Wybór mów. Wyd. Wotke-Schmidt. Wyd. 2. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wypisy polskie St. Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wypisy polskie St. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego. Część II. Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die siebente Classe. Goethe, Hermann und Dorothea. Schiller: Die Räuber, Wilhelm Tell. Shakespeare, Julius Cæsar. Wyd. Graesera. Zakrzewski, Historya powszechna. Tom III. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Dziwiński, Zasady algebry. Moćnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. 3. i 4. wydanie. Logarytmy Schlömilcha. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Tomaszewski, Chemia. Kozłowski, Logika elementarna.

Klasa VIII.: Ks. Jogan, Historya kościoła katolickiego. Horatius. Wyd. Sasa. Tacitus. Wyd. Müllera. Vol. I. Germania. Wyd. Mül-

lera, Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Cz. II. w 5. wydaniu. Platon, Apologia, Kryton i cztery ostatnie rozdziały z Fedona w wyd. Christa-Lewickiego. Sofoklesa Antygona w wyd. Schuberta-Majchrowicza. Homera Odyseja w wyd. Christa-Jezienickiego. Fiederer, Gramatyka języka greckiego. Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego. Część II. — Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die achte Classe. Goethe: Egmont, Torquato Tasso, Hermann und Dorothea. Schiller, Die Jungfrau von Orleans. Wydanie Graesera. Grillparzer, König Ottokars Glück und Ende. Wydanie Lichtenhelda. Głabiński-Pinkel, Historya i statystyka austr.-węgier. monarchii. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Dziwiński, Zasady algebry. Moćnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. 3. i 4. wydanie. Logarytmy Schlömilcha. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Pechnik, Zarys psychologii.

IV. Temata do piśmiennych wypracowań uczniów klas wyższych.

A. W języku polskim.

W klasie V.: 1. Wschód słońca. (Dom.) — 2. Romulus ślubuje Jowiszowi Satorowi zbudowanie świątyni. (Na podstawie lektury łacińskiej. Szk.) — 3. Porównania w 1. księdze «Pana Tadeusza». (Dom.) — 4. Rozbiór gawędy A. Mickiewicza p. n.: «Popas w Upicie». (Szk.) — 5. Wykazać znamiona ballady na podstawie czytanych utworów. (Dom.) — 6. Opis bitwy pod Kunaxą. (Na podstawie lektury szkolnej. Szk.) — 7. Jakimi przymiotami odznacza się Bronisława w «Wiesławie» Brodzińskiego? (Dom.) — 8. Próżniak. (Obraz z życia szkolnego. Dom.) — 9. Śmierć Horeszki. (Według opowiadania Gerwazego. Szk.) — 10. Grzybobranie. (Podług «Pana Tadeusza». Szk.) — 11. Spór Achillesa z Agamemnonem. (Podług lektury greckiej. Dom.) — 12. Opis potopu. (Podług Owidyusza. Szk.) — 13. Przebieg sporu Rejenta z Asesorem. (Dom.) — 14. Tok myśli w ustępie p. n.: «Charakterystyka Stanisława Augusta». (Szk.).

W klasie VI.: 1. Wieś i miasto w lecie a zimą. (Dom.) — 2. Jakich kar żąda Modrzewski za mężobójstwo i jak to uzasadnia? (Szk.) — 3. Rozwój boleści w trenach J. Kochanowskiego. (Dom.) — 4. Wpływ chrystyanizmu na ludy germańskie. (Szk.) — 5. Cha-

rakterystyka Antenora i Alexandra podług «Odprawy posłów greckich» J. Kochanowskiego. (Dom.) — 6. Znaczenie wody w gospodarstwie przyrody. (Dom.) — 7. Upadek moralny społeczeństwa rzymskiego na tle Sallustjusza Wojny z Jugurta. (Szk.) — 8. Treść i rozbiór kazania Skargi «O Monarchiej i Królestwie». (Szk.) — 9. O gotycezmie w Europie w wieku trzynastym i czternastym. (Dom.) — 10. Dobra książka — dobry przyjaciel. (Dom.) — 11. Obraz lasu w czasie czterech pór roku. (Szk.) — 12. Charakterystyka żywiołu szlacheckiego w «Ogniem i mieczem» Sienkiewicza. (Dom.) — 13. Zasługi Konarskiego w literaturze polskiej. (Szk.) — 14. Zestawienie działalności Kochanowskiego z działalnością Krasińskiego. (Dom.)

W klasie VII.: 1. Rycerskie czyny Wołodyjowskiego w 3. części trylogii. (Szk.) — 2. Starosta a Podkomorzy z «Powrotu posła» Niemcewicz. (Dom.) — 3. Rozbiór treści w dwóch listach Fr. Morawskiego: w «Liście pierwszym, do klasyków» i w «Liście drugim, do romantyków». (Szk.) — 4. Stosunek Polski do Moskwy w XVI. wieku. (Dom.) — 5. Charakterystyka Rymwida w «Grażynie» A. Mickiewicza. (Dom.) — 6. Wpływ Francji na cywilizację w Europie za Ludwika XIV. (Dom.) — 7. Tok myśli w monologu Konrada w «Dziadach» drezdeńskich. (Szk.) — 8. Wykazać, dlaczego Pan Tadeusz Mickiewicza zasługuje na nazwę epopei narodowej. (Dom.) — 9. Skreślić charakter Księcia niezlomnego w Calderona dramacie tegoż tytułu. (Szk.) — 10. Rozprawka o pracy na podstawie słów Słowackiego: «Niech żywi nie tracą nadziei i przed narodem niosą oświaty kaganiec». (Dom.)

W klasie VIII.: 1. Quid magis est saxo durum? quid mollius unda? Dura tamen molli saxa cavantur aqua. (Dom.) — 2. Charakterystyka Wojewody w «Maryi» Małczewskiego. (Szk.) — 3. Porównać opis bitwy w «Maryi» Małczewskiego a w «Grażynie» A. Mickiewicza. (Dom.) — 4. Aurea mediocritas Horacego a żywot pomierny u J. Kochanowskiego. (Dom.) — 5. Wykazać wpływ literatury łacińskiej na polską w I. okresie. (Szk.) — 6. Znaczenie głównych postaci w «Irydyonie» Krasińskiego. (Szk.) — 7. Minęły czasy szczęśliwej prostoty. Trzeba się uczyć, upłynął wiek złoty. (Dom.) — 8. Stanowisko Horacego w literaturze rzymskiej. (Szk.) — 9. Pożegnanie się z kolegami. W formie mowy na temat: «Razem młodzi przyjaciele!

W szczególności wszystkiego są wszystkich cele». (Szk.)

B. W języku niemieckim.

- W klasie V.: 1. Die Machtstellung der ägyptischen Könige. (Dom.) — 2. Androklos und sein Löwe. (Inhaltsangabe, Szk.) — 3. Die Macht des Gebetes. (Nach «Vaters Heimkehr» von Mickiewicz. Dom.) — 4. Inhaltsangabe des Gedichtes «Die Glücklichen» v. E. v. Feuchtersleben. (Szk.) — 5. Der Euphrat von der Quelle bis zu seiner Mündung. (Eine Beschreibung auf Grund der Schullectüre. Dom.) — 6. Hercules am Scheidewege. (Auf Grund der Schullectüre, Szk.) — 7. Das Birkenreis. (Nach der Schullectüre, Szk.) — 8. Der Kampf der Horatier und der Curiatier. (Dom.) — 9. Inhaltsangabe der Ballade «Lubor» von Bohdan Zaleski. (Dom.) — 10. Die Schlacht bei Kunaxa. (Szk.) — 11. Macedonien und seine Bewohner. (Nach dem geschichtlichen Unterrichte. Dom.) — 12. Das Urtheil des Kadi von Derdj. (Nach der Schullectüre, Szk.) — 13. Die Folgen der Ermordung Caesars. (Dom.) — 14. Der Bauch des Walfisches. (Nach der Schullectüre, Szk.) — 15. Die Kraniche des Ibykus. (Inhaltsangabe, Dom.)
- W klasie VI.: 1. Alter und Ursprung der Poesie. (Nach der Schullectüre, Szk.) — 2. Welche Bedeutung hat die Entdeckungsreise des Pytheas von Massalia? (Auf Grund der Schullectüre, Dom.) — 3. Es ist der Inhalt des Gedichtes «Der Taucher» v. Fr. Schiller nachzuerzählen. (Szk.) — 4. Der Zug der Hegelinge zur Befreiung Kudrums. (Szk.) — 5. Der Wolf als Ankläger und Angeklagter. (Nach Goethes «Reineke Fuchs». Dom.) — 6. Don Quixote's Abenteuer mit den Windmühlen. (Dom.) — 7. Dornröschen. (Nach der Schullectüre, Szk.) — 8. Legende vom Hufeisen. (Inhaltsangabe, Dom.) — 9. Friedrich Barbarossa in der Geschichte und Sage. (Dom.) — 10. Tischchen deck' dich. (Nach der Schullectüre, Szk.) — 11. Rudolf von Habsburg. (Dom.) — 12. Die feindlichen Nachbarn. (Nach der Schullectüre, Szk.) — 13. Der Kampf mit dem Drachen. (Inhaltsangabe, Dom.) — 14. Instinctmässige List der Thiere. (Szk.) — 15. Die Theilung der Erde. (Inhaltsangabe, Dom.)
- W klasie VII.: 1. Wahre Freunde in der Noth. (Nach Schillers «Bürgschaft». Dom.) — 2. Siegfrieds Tod. (Szk.) — 3. Wie erfüllt Hön Karls Befehl? (Auf Grund der Schullectüre, Szk.) — 4. Gründe des Aufschwunges der deutschen Literatur im Mittelalter. (Dom.) — 5. Die Meistersängerschule in Nürnberg. (Nach der Schullectüre, Dom.) — 6. Wallensteins Antheil am dreissigjährigen Kriege. (Dom.) — 7. Mickiewicz bis zum Jahre 1822. (Nach

(Szk.). — 8. Das Homerische Anaktenhaus. (Dom.). — 9. Der Kampf der Leipziger und der Schweizer. (Szk.). — 10. Klopstocks literarische Thätigkeit. (Szk.).

W klasie VIII.: 1. Die sittlichen Wirkungen des Ackerbaues. (Dom.). — 2. Klage der Ceres. (Szk.). — 3. Wie schildert Schiller im «Lied von der Glocke» die Phasen des menschlichen und bürgerlichen Lebens. (Szk.). — 4. Die Entwicklung der menschlichen Cultur nach Schillers «Spaziergang». (Dom.). — 5. Anton Malezewski's Lebenslauf. (Auf Grund des polnischen Unterrichtes. Dom.). — 6. Maria Theresias Bedeutung für Österreichs Entwicklung. (Dom.). — 7. Kornel Ujejski's Stellung in der polnischen Literaturgeschichte. (Szk.). — 8. Wird das XIX. Jahrhundert mit Recht das Jahrhundert der Erfindungen genannt? (Szk.). — 9. Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo. (Szk.).

Temata piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. Taciti Dialogus de oratoribus, c. 17: «Sed transeo... potuerunt». Przekład na język polski.

2. Zakrzewski, Historia starożytna, str. 181. i 182.: «Jugurta... z wielkiem dla siebie niebezpieczeństwem». Przekład na język łaciński.

3. Sofoklesa Król Edyp, w. 374—400. Przekład na język grecki.

4. Heroizm w utworach Mickiewicza.

5. Inwiefern haben die Erfindungen der Neuzeit zur Umgestaltung der Lebensverhältnisse des Menschen beigetragen.

$$6. a) \frac{1}{x} + \frac{1}{y} = \frac{5}{xy}$$

$$2 : x = y : 3$$

b) Objętość stożka prostego wynosi 45 cm^3 . Obliczyć promień i wysokość, jeżeli wysokość tworzy z bokiem kąt $23^\circ 8'$.

c) Do jakiej kwoty urosnie kapitał 654 zł., zostający na proencie składanym 4% przez 12 lat przy rocznej kapitalizacji?

V. Przedmioty nadobowiązkowe.

I. Nauka języka ruskiego odbywała się w 3 oddziałach po 2 godziny tygodniowo. — W oddziale I. poznali uczniowie na podstawie Bukwaru ruskie litery pisane i drukowane, czytali i w miarę potrzeby

tlómaczyli na język polski ciągle ustępy tej książki, które po dokładnem objaśnieniu opowiadali po rusku. Następnie czytano i opowiadano łatwiejsze ustępy z Ruskiej czytanki dla szkół wydziałowych, a piękniejszych utworów poetycznych uczono się na pamięć.

Gramatyki uczono przygodnie.

Uczniowie pisali początkowo dyktaty i ustępy z pamięci, a z postępem nauki wypracowania stylistyczne.

W oddziale II. zdawano sprawę z wybranych ustępów z Ruskiej czytanki dla szkół wydziałowych, uwzględniając głównie ustępy, dotyczące się historii literatury ruskiej, tak, że uczniowie poznali życie i cenniejsze utwory ruskich pisarzy.

Gramatyki udzielano systematycznie na podstawie Metodycznej gramatyki ruskiej mowy dla IV. klasy szkół 5- i 6-klasowych.

Uczniowie pisali naprzemian dyktaty i wypracowania stylistyczne.

W oddziale III. poznali uczniowie w zarysie rozwój i charakterystykę literatury ruskiej, zdawali sprawę z dzieł pisarzy XIX. wieku i poznali ich życie. Na tym stopniu nauki pisano wypracowania stylistyczne.

2. Nauka języka francuskiego odbywała się w dwóch oddziałach równorzędnych po 2 godziny tygodniowo. Czytanie, tlómaczenie i uczenie się na pamięć małych anegdotek. Nauka gramatyki na podstawie Amborskiego Książki do nauki języka francuskiego. Cz. I. Ćwiczenia piśmienne szkolne i domowe.

3. Historia kraju rodzinnego. Naukę tę wykładano w klasie III. *a.* III. *b.* IV. *a.* IV. *b.* VII., w 1. półroczu kl. VIII. i w 2. półroczu kl. VI. w myśl programu, przez Wysoką Władzę poleconego.

4. Kaligrafia. Na naukę tę uczęszczali uczniowie klasy I. i II. w dwóch oddziałach. W drugim półroczu uwolniono od tej nauki uczniów, którzy z końcem 1. półroczu okazywali postęp dobry; ci zaś, którzy nie okazali postępu dobrego, uczyli się dalej w dwóch oddziałach po jednej godzinie na tydzień.

5. Gimnastyka. Nauka gimnastyki odbywała się w 6 godzinach tygodniowo. Uczniów, uczęszczających na tę naukę, podzielono w porze zimowej na 4, a w porze letniej na 3 oddziały. Każdy oddział odbywał ćwiczenia gimnastyczne w porze zimowej co tydzień raz, a co drugi tydzień 2 razy, w porze letniej 2 razy na tydzień.

Wszystkie oddziały przerabiały w każdą lekcję: 1) ćwiczenia wolne naprzemian łaskami żelaznemi i ciężkami, częścią w miejscu, częścią w pochodzie, częścią ćwiczenia wspólne, częścią obrazowe, 2) ćwiczenia rzędowe, 3) ćwiczenia rejoyowe, 4) ćwiczenia na przyrzą-

dach, 5) ćwiczenia w budowaniu piramid, w zapasach i igrzyskach ze stosownem stopniowaniem i zmianą.

Z ćwiczeń na przyrządach wzięto z uczniami oddziału najniższego ćwiczenia w 1. i 2. stopniu, z oddziałem 2. i 3. ćwiczenia w 3. stopniu i znaczną liczbę ćwiczeń w 4. stopniu.

6. Nauka rysunków odbywała się w 2 oddziałach po 2 godziny na tydzień; oddział pierwszy dzielił się na 2, drugi na trzy grupy.

Podług wzorów, kreślonych przez nauczyciela na tablicy, zaznajamiano uczniów oddziału 1., grupy 1. ze sposobem kreślenia linii prostej w rozmaitych kierunkach, kąta prostego, kwadratu, prostokąta, trójkąta równobocznego, sześciokąta, ośmiokąta, koła i pięciokąta. Na tle tych figur rysowano ornamenta geometryczne. Posługując się wzorem na tablicy, wyjaśniano charakterystykę najważniejszych typów ornamentu. Rysowano liście i kwiaty stylizowane, kielichy kwiatowe, rozety, palmy, wstęgi, ornamenta wolne, ciągłe i wypełniające na motywach ludowych, renesansowych i greckich.

Uczniowie oddziału 1., grupy 2. rysowali podług wzoru na tablicy liście, gałązki i kwiaty akantu na motywach renesansowych.

Uczniom oddziału 2., grupy 1. wyjaśniono zasady harmonii i mieszania barw. Rysowano i nakładano barwami trudniejsze ornamenta płaskie wielobarwne podług wzorów Andla i Steigla.

Używając odpowiednich przyborów, wyjaśniano uczniom oddziału 2., grupy 2. sposobem poglądowym główne zasady perspektywy wolnej i oświetlenia. Rysowano z modeli drutowych figury, z modeli drewnianych bryły, a z modeli gipsowych naczynia starożytne, uwzględniając zjawiska perspektywy i oświetlenia.

Podług modeli gipsowych rysowali uczniowie oddziału 2., grupy 3. ornamenta plastyczne, architektoniczne członki i ozdoby, maski i popiersia.

7. Śpiew. Nauki tego przedmiotu udzielano w dwóch oddziałach po 2 godziny w tygodniu.

W 1. oddziale poznali uczniowie elementa muzyki w zastosowaniu do śpiewu. Śpiewano odpowiednio ułożone ćwiczenia na jeden, dwa i trzy głosy.

W 2. oddziale śpiewano msze łacińskie na chór mieszany i męski z akompaniamentem orkiestry gimnazjalnej, śpiewano pieśni religijne i świeckie, kantaty, duety i solowe kawałki z akompaniamentem orkiestry lub fortepianu.

Utwory religijne śpiewano w kościele podczas mszy św. dla uczniów, utwory zaś świeckie na uroczystościach szkolnych.

8. Nauki muzyki udzielano na skrzypcach, na wioli, na wiolonczeli, na basach, na flecie i na klarneckie w trzech oddziałach.

Na 1. i 2. oddziale grano ćwiczenia, duety i tercety.

Na 3. oddziale grano uwertury, marsze, kawalki narodowe i charakterystyczne. Oddział ten grywał na nabożeństwach uczniów i na uroczystościach szkolnych.

VI. Fundusz zapomogi ubogich uczniów.

Majątek zarodowy z końcem roku szkolnego 1898. wynosił 2541 zł. 81 ct. W roku 1898/9 udzielono zapomogi na utrzymanie, na lekarstwa i ubranie 87 uczniom w łącznej kwocie 101 zł. 28 ct. i powiększono o 65 zł. 92 ct. kapitał zarodowy, który obecnie wynosi 2607 zł. 73 ct.

Dobrowolne datki złożyli:

Wny Maczuga Apolinary, j. w, ... 15 zł.

« Dr. Maiss Ferdynand, prezes miasta, . . 15 «

Wna Rappaportowa z Podgórze . . . . . 3 «

Wny Schanzer Psachie, kupiec, ... 1 «

« Włodarczyk Franciszek, urzędnik salin, 1 «

Wszystkim wymienionym Dobrodziejom, tudzież P. T. lekarzom miejscowym za bezpłatne leczenie uczniów i W. Alfredowi Weissowi, aptekarzowi, za opust w cenie lekarstw, dostarczanych ubogim uczniom, składa Dyrekcya najszezerze podziękowanie.

VII. Statystyka uczniów.

	K L A S A													Razem
	I.		II.		III.		IV.		V.	VI.	VII.	VIII.		
	a	b	a	b	a	b	a	b						
I. Liczba uczniów:														
Przy końcu roku szkoln. 1898 .	46	51	36	34	39	42	30	30	39	34	34	20	435	
Na początku roku szkoln. 1899 .	49	49	46	45	38	40	41	38	48	38	36	32	500	
W ciągu roku szkoln. przybyło .	3	1	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	9	
W ogóle przyjęto	52	50	48	45	38	40	43	38	49	38	36	32	509	
Między tymi przyjęto:														
z innych zakładów:														
a) do klas wyższych	52	44	7	1	4	3	5	4	1	2	3	—	129	
b) repetentów	—	—	—	1	1	2	—	—	1	1	1	—	7	
z tutejszego zakładu:														
a) do klas wyższych	—	—	41	43	32	33	37	33	43	35	31	32	360	
b) repetentów	—	6	—	—	1	2	1	1	1	—	1	—	13	
W ciągu roku wystąpiło z zakładu	7	10	2	2	2	1	—	2	10	—	1	—	37	
Liczba uczniów z końcem r. 1898/9	45	40	46	43	36	39	43	36	39	38	35	32	472	
Między tymi było:														
a) publicznych	44	38	46	43	35	39	39	36	39	37	35	32	463	
b) prywatystów	1	2	—	—	1	—	4	—	—	1	—	—	9	
2. Według miejsca urodzenia było:														
z Bochni	8	6 ¹	8	6	7 ¹	10	2 ²	11	10	5	5	8	86 ¹	
z powiatu bocheńskiego	15	13	14	20	12	5	15	10	15	10	10	10	149	
z „ brzeskiego	12	4	13	6	7	7	7	9	4	7	6	3	85	
z „ limanowskiego	0 ¹	1	1	1	2	—	1	—	—	1	1	1	9 ¹	
z „ mieleckiego	—	2	1	1	—	1	1	1	—	—	1	2	10	
z „ myślenickiego	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	3	
z „ wielickiego	2	3	2	1	—	1	2	1	2	4	1	2	21	
z innych powiatów	6	8	6	7	6	14	9	3	7	8 ¹	10	5	89 ¹	
z Tryestu	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
z Węgier	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
z Francji	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	
z Cesarstwa Rosyjskiego	—	1 ¹	1	1	—	1	2 ²	—	—	2	—	—	8	
Razem	44 ¹	38 ²	46	43	35 ¹	39	39 ¹	36	39	37 ¹	35	32	463 ¹	
3. Według języka ojczystego było:														
mówiących po polsku	44 ¹	37 ²	45	43	34 ¹	39	37 ¹	36	39	37 ¹	35	32	458 ¹	
„ „ ruskim	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	3	
„ „ czesku	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
„ „ niemiecku	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Razem	44 ¹	38 ²	46	43	35 ¹	39	39 ¹	36	39	37 ¹	35	32	463 ¹	
4. Wyznania było:														
katolickiego, obrządku łacińskiego	44 ¹	36 ¹	46	41	32 ¹	37	33 ¹	32	36	35 ¹	32	29	433 ¹	
„ „ „ greckiego	—	—	—	1	1	1	2	—	2	2	1	—	10	
ewangelickiego	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	
mojżeszowego	—	2 ¹	—	1	2	1	4	2	1	—	2	3	18 ¹	
Razem	44 ¹	38 ²	46	43	35 ¹	39	39 ¹	36	39	37 ¹	35	32	463 ¹	

		K L A S A												Razem
		I.		II.		III.		IV.		V.	VI.	VII.	VIII.	
		a	b	a	b	a	b	a	b					
5. Wiek uczniów:														
Lat. 11 miało		5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
12		9	9	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	27
13		12 ¹	10 ¹	8	7	1	6	—	—	—	—	—	—	44 ²
14		12	9 ¹	11	8	8	12	11	4	—	—	—	—	75 ¹
15		5	5	11	13	5	8	10	8	9	—	—	—	74
16		1	—	7	5	12 ¹	5	6	8	6	1	—	—	51 ¹
17		—	—	3	4	4	6	5 ²	11	13	6	1	—	53 ²
18		—	—	1	1	3	1	5 ¹	2	7	12 ¹	7	5	44 ²
19		—	—	1	—	1	1	2	3	4	12	9	4	37
20		—	—	—	—	—	—	—	—	4	12	10	26	
21		—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	3	12	18
22		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
25		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
31		—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	—	—	—	—	0 ¹
Razem		44 ¹	38 ²	46	43	35 ¹	39	39 ¹	36	39	37 ¹	35	32	463 ²
6. Według miejsca pobytu rodziców było:														
z Bochni		12	12 ²	14	12	8 ¹	21	7 ²	14	13	14 ¹	9	11	147 ²
z powiatu bocheńskiego		16	13	13	21	10	5	13	9	14	11	10	10	145
z " brzeskiego		11	4	11	4	9	7	11	9	4	8	5	3	86
z " lmanowskiego		1 ¹	1	1	1	2	—	1	—	—	1	—	1	9 ¹
z " mieleckiego		—	2	1	2	—	1	1	—	1	—	1	1	10
z " myślenickiego		—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	3
z " wielickiego		2	3	2	—	1	—	2	1	1	2	1	1	16
z innych powiatów		2	2	3	3	4	5	3	2	5	1	8	4	42
z Siedmiogrodu		—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
z Francji		—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
z Cesarstwa Rosyjskiego		—	1	1	—	—	—	1 ²	—	—	—	—	—	3 ²
Razem		44 ¹	38 ²	46	43	35 ¹	39	39 ¹	36	39	37 ¹	35	32	463 ²
7. Według stanu rodziców było:														
synów właścicieli dóbr		0 ¹	1	1	—	2	—	1 ²	1	—	—	1	2	9 ²
" dzierżawców		—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	3
" mieszczan		7	1	—	6	0 ¹	1	7 ¹	6	4	8	5	1	46 ²
" rolników		22	12	20	15	16	9	15	16	13	14	10	9	171
" urzędników państwowych		4	3	4	2	3	7	5	2	3	1	4	3	41
" " autonomiczn.		1	1	—	3	—	1	2	—	3	1	1	3	16
" wojskowych		—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	3
" adwokatów		—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
" notaryuszy		—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" profesorów szkół średnich		2	1	—	1	—	1	0 ¹	2	1	1	1	—	10 ¹
" nauczycieli szkół ludow.		4	2	1	2	—	3	1	2	2	1	—	—	18
" lekarzy		—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	1	5
" aptekarzy		—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	3
" inżynierów		—	1 ¹	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	3 ¹
" przemysłowców		—	3	2	2	—	—	—	2	2	0 ¹	2	6	19 ¹
" kuteków		—	1 ¹	—	—	3	—	2	—	1	—	1	—	8 ¹
" olejaliistów prywatnych		3	2	1	—	—	4	1	—	1	1	1	2	16
" służ państwowych		—	6	7	10	9	8	—	1	6	5	2	5	59
" " prywatnych		1	—	2	1	1	—	—	—	2	—	2	—	9
sierot		—	4	6	—	—	7	—	2	—	—	2	—	21
Razem		44 ¹	38 ²	46	43	35 ¹	39	39 ¹	36	39	37 ¹	35	32	463 ²

VIII. Zbiory naukowe.

Biblioteka nauczycielska zawiera 2698 dzieł w 4907 tomach, 2780 programów szkolnych, 17 obrazów i 2 modele do nauki filologii klasycznej.

Dzieła kupione w roku szk. 1899. i w darze otrzymane: Dubois-Reimond-Massonius, Granice poznania natury. Bucher Br., Katechismus der Kunstgeschichte. Prölss R., Katechismus der Ästhetik. Steuding H., Denkmäler antiker Kunst. Tarnowski St., Matejko. Instructionen für den Unterricht an den Realschulen in Österreich. Sprawozdanie c. k. Rady Szkolnej krajowej o stanie szkół średnich galicyjskich w roku szk. 1897/8. Elsner, Msza na 3 głosy męskie. Müller, Msza (Z pokorą upadamy) na 3 głosy. Studziński, Msza na cztery głosy, Na skrzydłach pieśni. Weiss Alb., Der ganze Mensch, Natur und Uebernatur. Caesar, Commentarii de bello Gallico. Erkl. v. Fr. Kraner und W. Dittenberger. Horaz. Auswahl für den Schulgebrauch. Von K. P. Schulze. Tacitus: Annalen. Schulausgabe von A. Draeger. Ab excessu divi Augusti. Recogn. C. Halm. Das Leben des Agricola. Schulausgabe von A. Draeger. Germania. Erkl. v. Edu. Wolff. Germania. Erkl. v. U. Zernial. Platons Vertheidigungsrede des Sokrates und Kriton. Erkl. v. Chr. Cron u. Uhle. Platons ausgewählte Dialoge. Erkl. v. H. Petersen. Sophocles Tragoediae. Ex recens. Dindorfii. Sophokles: Alas, Elektra, Antigone, König Oidipus, Oidipus auf Kolonos. Erkl. v. Wolff u. Bellermann. Sophokles, Tragödien. Von C. Conradt. Dörpfeld und Reisch, Das griechische Theater. Heck K., Józef Bartłomiej Zimorowicz. Jezieniecki, Cenniejsze utwory łacińskie Janickiego, Kochanowskiego i Sarbiewskiego ze wstępem i objaśnieniami. Kociuba, Emeryk Turczyński. Krasiński, Pisma. Wydanie zbiorowe z przedmową St. hr. Tarnowskiego. Świętochowski Al., Pisma. Ujejski, Pisma. Zapala, Franciszek Weżyk. Zawisza Jakób z Kroczoza, Wskrócenie prawnego procesu koronnego. Barwiński Ol., Wyimki z narodnoji literatury ukraińsko-ruskoj XIX. wiku. Nagl und Zeidler, Deutsch-Österreichische Literaturgeschichte. Materyaly antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne. T. III. Ramult St., Statystyka ludności kaszubskiej. Taine H. A., Podróż w Pireneje, tłómaczyła J. A. Archiwum Komisji historycznej. T. VIII. Bartoszewicz Jul., Książ i xiążę. Dunin, Rumunia. Korzon T., Dola i niedola Jana Sobieskiego. Piekosiński Fr., Studya, rozprawy i materyaly z dziedziny historyi polskiej i prawa polskiego. T. I. Murawiew, Pamiętniki. Wspomnienia z roku 1788. po 1792. Jahreshefte des österreichischen archäologischen In-

stitutes in Wien. Bd. I, Hft. 2. Bd. II, Hft. 1. Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. T. XVII. z. 1. Bieniasz i Lomnicki, Atlas geologiczny. Z. 9. i 10. Buschman J. O., Das Salz, dessen Production, Vertrieb und Verwendung in Österreich mit besonderer Berücksichtigung der Zeit von 1848—1898. Erzherzog Stephan, Briefe an Wilhelm Haidinger. Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział matematyczno-przyrodniczy. T. 34. — Sprawozdania Komisji fizyograficznej. T. 33. Szule K., Ogólny zarys stref klimatycznych Galicji.

Biblioteka Warszawska. Eos. Kwartalnik historyczny. Przegląd Filozoficzny. Przegląd Polski. Przewodnik bibliograficzny. Przewodnik naukowy i literacki. Fries-Menge, Lehrproben und Lehrgänge aus der Praxis. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien. Zeitschrift für das Gymnasialwesen.

Biblioteka dla uczniów zawiera dzieł do czytania 1096 w 1991 tomach, mianowicie:

1. dzieł polskich: *a)* dla uczniów klas niższych 222 w 359 tomach,
b) „ „ „ wyższych 430 „ 844 „
 razem 652 w 1203 tomach;
2. dzieł ruskich . . . . . 25 „ 29 tomach;
3. dzieł niemieckich: *a)* dla uczniów klas niższych 175 w 190 tomach,
b) „ „ „ wyższych 244 „ 569 „
 razem 419 w 759 tomach.

Wypożyczono w roku 1898 9.

klasy	uczniom	książek polskich	uczniom	książek niemieckich	książek razem
II. <i>a</i>	36	156	—	—	156
II. <i>b</i>	44	216	—	—	216
III. <i>a</i>	35	397	—	—	397
III. <i>b</i>	39	346	—	—	346
IV. <i>a</i>	40	175	9	16	191
IV. <i>b</i>	37	140	29	154	294
V.	33	190	30	263	453
VI.	32	128	35	123	251
VII.	33	287	29	245	532
VIII.	30	237	32	92	329
Razem	358	2272	164	893	3165

Do biblioteki tej przybyły w roku 1898 9 następujące książki, kupione i w darze otrzymane: Bądzkiewicz, Kornel Ujejski. Biegeleisen H., Pan Tadeusz Adama Mickiewicza. Brodziński, O klasyczności i romantyczności. Byron-Morawski, Manfred. Chelmiecki Z., W Brazylji. Dygasiński, Wilki, psy i ludzie. W puszczy. Feliński Al. Barbara Radziwiłłówna. Fredro: Ciotunia, Zemsta. Gawalewicz, Szkice i obrazki. Goethe-Jenike, Faust. Goethe-Kasprowicz, Torkwato-Tasso. Goszczyński, Zamek kaniowski. Heck K., Józef Bartłomiej Zimorowicz. Ibsen-Suesser, Upiory. Irena, powieść z czasów Domicyana. Jacolliot-Jurkiewicz, Tajemnice Afryki. Jeż T. T., Szandor Kowacz. Jordan, Pisma. Junosza Kl., Na zgliszczach. Karpiński Fr., Pamiętniki. Kirkor A. H., O literaturze pobratymczych narodów słowiańskich. Klonowicz-Kondratowicz, Ziemie Czerwonej Rusi. Kochanowski, Treny. Kornel-Osiński, Cyd. Körner-Jenike, Zriny. Korzeniowski: Muich, Karpaccy Górale, Pierwej mama, Narzeczone, Żydzi. Król K., Przygody i opowiadania misjonarza w Sudanie egipskim. Lachambre i Machuron, Wyprawa Andrée'go balonem do bieguna. Laurie A., Spadkobierca Robinsona. Loziński W., Zaklęty dwór. Mazanowski M., Charakterystyki literackie pisarzy polskich: I. Juliusz Słowacki. Missye katolickie. Morawska Z., Jerzy Jaszczur Bażeński. Mysing-Trampczyński, Berezyna. Nansen Fridtjof-Janiszewski, Podróż do bieguna północnego. Niemcewicz, Śpiewy historyczne. Potocka A., Pamiętniki. Prus B., Pisma. Rodziewiczówna M., Straszny Dziadunio. Schnür-Płowski, Adam Mickiewicz. Sienkiewicz, Quo vadis. Dla dojrzalszej młodzieży ułożył i objaśnił Romuald A. Bobin. Skarbek Fryd., Pamiętniki Seglasa. Słowacki: Balladyna, Marya Stuart, Lilla Weneda, Powieści poetyckie. Smoleński Wl., Szkoły historyczne. Syrokomla: Margier, Urodzony Jan Deboróg, Szkolne czasy, Możliwość i sięrota. Starosta Kopanicki, Zgon Acerna. Spasowicz, Władysław Syrokomla. Szajnocha K., Krzysztof Opaliński. Świdarska M., Opowiadania historyczne. Umiński Wl.: Balonem do bieguna, Podróż bez pieniędzy. Weżyk Fr.: Poezye z pośmiertnych rękopisów, Władysław Lokietek. Wybiecki J., Pamiętniki. Zabłocki Fr., Fireyk w załotach.

Barwiński Ol.: Ohlad narodnoi literatury ukraińsko-ruskoj, Wyinky z narodnoi literatury ukraińsko-ruskoj XIX. wiku. Czajezenko, Knyha kazok wierszom. Denys, Z rżnych krajiw i narodiw. Hrebinka, Bajky. Kolessa Ol., Szewczenko i Mickewycz. Konyński, Opowidania. Kotlarewski, Natalka Połtawka. Makaruszka O., Korotkij ohlad rusko-ukraińskoho pyśmeństwa. Malot-W. W-r., Bez rodyny. Neczuj Iw., Powisty i opowidania. Paczowski M., Sotni rokovyny narodnoho py-

śmeństwa Rusy-Ukrainy. Swift-Wasył W-r, Podoroż Guliwera. Szaszkewycz W., Zilnyk.

Biblioteka niemiecka dla młodzieży, wydawana przez K. Bobrzyńskiego i P. Postela. Die deutsche Heldensage. Ebhardt Fr., Der gute Ton in allen Lebensfragen. Goethe: Götz von Berlichingen, Hermann und Dorothea. Grillparzer Fr., Sappho. Hauptmann G., Die versunkene Glocke. Herder, Der Cid. Kaemmerer L., Chodowiecki. Knackfuss H.: Michelangelo, Raffael. Lessing: Emilia Galotti. Minna von Barnhelm. Nansen Fridtjof, In Nacht und Eis. Scherr J., Bildersaal der Weltliteratur. Schiller: Die Jungfrau von Orleans, Maria Stuart, Wilhelm Tell. Scott Walter, Kenilworth. Sudermann H., Frau Sorge. Weber F. W., Dreizehnlinden.

Gabinet geograficzny ma 109 map ściennych, 16 atlasów, 26 obrazów geograficznych, 9 modeli, 9 globusów i 1 teluryum.

Kupiono: Lehmana sześć typowych obrazów geograficznych. Letoschek E., Tableau der wichtigsten astronomisch-geographischen Verhältnisse. Steinhauser A., Wandkarte der Alpen.

Otrzymano w darze: Kozem-Haardt-Schmidt-Gustawicz, Atlas geograficzny dla szkół średnich.

Gabinet historyczny ma map ściennych 52, 19 atlasów, 95 obrazów historycznych i 28 fotografii.

Kupiono: Gustawicz, Europa w drugiej połowie XVI. wieku. Kozem-Gustawicz, Mapa Palestyny. Kriegera 28 fotografii ważniejszych zabytków Krakowa.

Gabinet fizykalny zawiera 299 przyrządów.

Kupiono mikroskop i przyrząd do doświadczeń z promieniami Röntgena.

Gabinet przyrodniczy ma: w dziale «Zoologia» 348 okazów, 11 pudełek z owadami, 6 modeli, 74 tablice ściennych, 7 atlasów: w dziale «Botanika» 1080 okazów, 16 zielników, 93 modeli, 21 tablice ściennych, 2 atlasy: w dziale «Mineralogia i geologia» 427 okazów, 177 modeli i 1 atlas.

W roku 1898/9 przybyły Schreibera 4 anatomiczne tablice ścienne i 1 rogacz.

Gabinet rysunkowy ma modeli: 34 gipsowych, 7 drewnianych, 14 drutowych: wzorów rysunkowych: 39 zeszytów i 264 tablice.

Biblioteka książek szkolnych dla ubogich uczniów zawiera 1136 książek. W ciągu roku szkolnego wypożyczono 236 uczniom 774 książek.

Pozostałość kasowa z roku 1897/8 . . . 274 zł. 19 ct.

Odsetki od kapitału . . . . . 11 « 74 «

Razem . . . . 285 zł. 93 ct.

Na kupno i oprawę książek wydano . 27 zł. 43 ct.

Pozostaje na rok 1899 1900 . . 258 zł. 50 ct.

Pozostałość kasową złożono w bocheńskiej powiatowej Kasie Oszczędności na książeczkę Nr. 1936.

IX. Kronika zakładu.

J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 24. czerwca 1898 l. 11931 nadał posadę nauczycielską profesorowi tutejszego zakładu, Janowi Bryłowi, w c. k. Gimnazjum św. Anny w Krakowie, profesorowi c. k. gimnazjum w Rzeszowie, przydzielonemu do tutejszego zakładu, Józefowi Szafranowi, w c. k. Gimnazjum V. we Lwowie, Dr. Karolowi Opuszyńskiemu w c. k. Gimnazjum III. w Krakowie, zamianował zastępcę nauczyciela w tutejszym zakładzie, Romana Hanczykiewicza, rzeczywistym nauczycielem w c. k. Gimnazjum I. w Przemyślu, zamianował dalej Apolinarego Maczuga, zastępcę nauczyciela c. k. Gimnazjum w Jasle, rzeczywistym nauczycielem c. k. Gimnazjum w Rzeszowie, przeznaczając go równocześnie do służby w tutejszym zakładzie, zamianował rzeczywistymi nauczycielami w tutejszym zakładzie: zastępcę nauczyciela c. k. Gimnazjum III. w Krakowie, Karola Bobrzyńskiego, i Dr. Marcina Sasa, zastępcę nauczyciela c. k. Szkoły realnej w Krakowie.

J. E. Pan Minister W. i O. rozporządzeniem z dnia 2. lipca 1898 l. 8270 udzielił profesorowi Wiktorowi Schmidtowi na odbycie podróży naukowej do Włoch i Grecyi stypendyum w kwocie 1000 zł. i urlopu na przeciąg drugiego półrocza, reskryptem zaś z dnia 3. września 1898 l. 22917 udzielił urlopu na przeciąg pierwszego półrocza dla odbycia studyów z zakresu archeologii i historyi sztuki w Wiedniu.

Wys. c. k. Rada Szkolna krajowa reskryptem z dnia 23. sierpnia 1898 l. 16931 przeniosła zastępcę nauczyciela tutejszego zakładu, Szymona Dozorcowa, do c. k. Gimnazjum w Nowym Sączu, zastępcę nauczyciela w c. k. Gimnazjum III. w Krakowie, Józefa Mieczyskiego, i zastępcę nauczyciela w c. k. II. Gimnazjum w Przemyślu, Bazylego Wynara, do tutejszego zakładu.

J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 27. sierpnia 1898 l. 22254 zamianował zastępcę nauczyciela tutejszego zakładu, Michała Rybaczka, rzeczywistym nauczycielem dla ruskich klas równorzędnych w c. k. Gimnazjum w Kolomyi.

Wys. c. k. Rada Szkolna krajowa przyznała rozporządzeniem z dnia 7. września 1898 l. 21176, 21174 i 21530 kwinkwenalny do-

datek do placę profesorom: Szklarzowi Michałowi piąty, Świtalskiemu Stanisławowi drugi, Schmidtowi Wiktorowi pierwszy.

Wys. c. k. Rada Szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 22. września 1898 l. 23253 zezwoliła, aby naukę religii w 6 godzinach tygodniowo objął w tutejszym zakładzie ks. Wójcik Jan.

Wys. c. k. Rada Szkolna krajowa reskryptem z dnia 26. września 1898 l. 23252 zamianowała Hankaego Fryderyka zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.

Wys. c. k. Rada Szkolna krajowa reskryptem z dnia 27. września 1898 l. 23254 przyznała profesorowi, Matwijowi Stanisławowi, drugi kwinkwenalny dodatek do placę.

Wys. c. k. Rada Szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 20. kwietnia 1899 l. 4944 zatwierdziła nauczyciela, Jana Jaworskiego, w zawodzie nauczycielskim i nadała mu tytuł c. k. profesora; przyznała dodatek pięcioletni drugi profesorowi, Wawrzyńcowi Wańkowskiemu, pierwszy profesorowi, Edwardowi Kozłowskiemu.

Dnia 12. i 17. września młodzież szkolna wraz z gronem nauczycieli uczestniczyła w żałobnem nabożeństwie za spokój duszy ś. p. Najdostojniejszej Cesarzowej i Królowej Elżbiety.

Dzień 4. października, jako dzień Imienia Najjaśniejszego Pana, święcił zakład uroczystem nabożeństwem.

Dnia 19. listopada, jako w dzień Imienia ś. p. Najjaśniejszej Pani Cesarzowej Elżbiety, odbyło się uroczyste nabożeństwo.

Dnia 2. grudnia obchodził zakład uroczystie jubileusz pięćdziesięcioletnich rządów Jego Cesarskiej i Królewskiej Apostolskiej Mości, Cesarza Franciszka Józefa I. Po solennem nabożeństwie szkolnem, odprawionem w kościele parafialnym, wszyscy nauczyciele i uczniowie zgromadzili się w budynku gimnazyalnym na uroczystość szkolną, przy której przemówił do młodzieży Dyrektor i wyjaśnił jej niezwykle znaczenie tego dnia i panowania Najjaśniejszego Pana. Zakończono tę uroczystość odśpiewaniem przy akompaniamencie orkiestry gimnazyalnej pierwszej zwrotki Hymnu ludu.

Po uroczystości wręczył Dyrektor po stosownej przemowie medale pamiątkowe nauczycielom i słudze szkolnemu.

Od dnia 15. do dnia 17. marca odbywał lustrację zakładu c. k. krajowy Inspektor szkół średnich, JW. Dr. Ludomil German.

Piśmienny egzamin dojrzałości trwał od dnia 8. do dnia 13. maja, ustny zaś odbył się pod przewodnictwem JW. Dr. Ludomila Germana, c. k. krajowego Inspektora szkół średnich, w czasie od dnia 12. do dnia 16. czerwca.

Dnia 16. czerwca po południu odbyło się uroczyste rozdanie abiturjentom świadectw dojrzałości.

Dnia 28. czerwca odbyło się żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

X. Franciszek Lipiński, miejscowy dziekan i delegat biskupi dla nadzorowania nauki religii w tutejszym zakładzie, przysłuchiwał się w ciągu roku nauce religii w odpowiednim czasie i zakresie.

W ciągu roku szkolnego młodzież katolicka przystępowała trzy razy do spowiedzi i komunii świętej. Prócz tego uczniowie z własnej woli licznie i często odbywali spowiedź i przystępowali do komunii świętej.

Rok szkolny zakończono dnia 29. czerwca uroczystem nabożeństwem i rozdaniem świadectw.

X. Wychowanie fizyczne.

W celu rozbudzenia zamiłowania do gier i zabaw gimnastycznych na świeżem powietrzu, w celu podania młodzieży sposobności do zabaw i rozrywek godziwych, wzmacniających siły fizyczne i odświeżających umysł, zakupuje zakład każdego roku przyrządy do gier i zabaw i wprowadza zabawy nowsze, między któremi jazda na kole jest najulubieńsza i dla większej liczby uczniów możebna, ponieważ zakład ma trzy rowery.

Grom i zabawom oddawała się młodzież nie tylko podczas pauz pod okiem nauczycieli, ale i w godzinach popołudniowych pod nadzorem i kierownictwem nauczyciela gimnastyki.

W porze zimowej ślizgali się uczniowie na stawie salinarnym i na stawach koło toru kolejowego, odbywali także przechadzki z nauczycielem gimnastyki; w porze zaś letniej bądź z nauczycielem gimnastyki bądź z innymi nauczycielami chodzili w bliskie okolice Bochni, a dnia 27. maja odbyli oddziałami wycieczkę dalszą do Kłaja, Melsztyna, Niepołomic, Okocima, Rajbrota i Wiśnicza.

XI. Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

1. Wys. c. k. Rada Szk. kr. okólnikiem z dnia 7. września 1898 l. 18209 oznajmia, że Wys. c. k. Ministerstwo kolei żelaznych przyznaje uczniom wszystkich zakładów naukowych, mających prawo publiczności, 50% opustu z normalnych cen jazdy przy wspólnych wycieczkach, odbywanych pod nadzorem nauczycieli drugą i trzecią

klasą pociągów osobowych. Wycieczki takie należy zgłaszać — co najmniej 24 godzin naprzód — na stacyi, z której wyjazd ma nastąpić.

2. J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 6. października 1898 l. 2310 zarządził, aby dzień 19. listopada, jako dzień Imienin ś. p. Najjaśniejszej Pani Cesarzowej Elżbiety, był i na przyszłość wolny od nauki szkolnej i aby w tym dniu odprawiano nabożeństwo uroczyste.

3. Wys. c. k. Rada Szk. kr. okólnikiem z dnia 3. listopada 1898 l. 26348 oznajmia, że kontrakcyja studyów gimnazyalnych zastrzeżona jest jej decyzyi.

4. Wys. Prezydium c. k. Rady Szk. kr. okólnikiem z dnia 22. kwietnia 1899 l. 320 oznajmia, że wskutek Najwyższego zarządzenia dzień 9. września uznany jest za nowy dzień normalny dworski, w którym odbywać się ma nabożeństwo żałobne za spokój duszy ś. p. Najdostojniejszej Cesarzowej i Królowej Elżbiety; natomiast dzień 3. maja przestaje być dniem normalnym dworskim i ustają nabożeństwa żałobne za duszę ś. p. Najdostojniejszej Cesarzowej i Królowej Maryi Anny.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW

za drugie półrocze roku szkolnego 1899.

Klasa I. A.

Budzyn Józef,
Glab Jan,
Kubicz Władysław,
Majka Józef,
Serwin Stanisław.
Babraj Jan,
Barwiolek Stanisław,
Gajewski Julian,
Gawenda Edward,
Gzyl Wojciech,
Jaroński Ludwik,
Kargol Adam.

Kuc Henryk,
Kulich Rajmund,
Ludkowski Józef,
Martynowski Alexander,
Migdal Stanisław,
Pacyna Stanisław,
Pałkowski Franciszek,
Pieprzyk Piotr,
Pitulka Piotr,
Plader Józef,
Porchski Stanisław,
Rudziński Stefan,

Smoluchowski Józef,
Sowiński Józef,
Szafraniec Stefan,
Szlamka Edward,
Słizowski Jan,
Tęcza Stanisław,
Tyrcha Alexander,
Wajda Augustyn,
Wilk Stanisław,
Wroniewicz Władysław.

Stopień drugi otrzymali 4 uczniowie, stopień trzeci 1; do egzaminu poprawczego przeznaczono 5¹ uczniów.

Klasa I. B.

Golarz Władysław,
Hermann Włodzimierz,
Paczek Wojciech,
Zaklicki Emil.
Bielezyk Edward,
Bogacz Andrzej,
Brzeziński Wacław,
Bujak Stanisław,
Cierniak Andrzej.

Goroń Władysław,
Güntner Maryan,
Koloszek Roman,
Kusina Władysław,
Leyko Michał,
Losiowski Stanisław,
Matyasik Władysław,
Mazeka Michał,
Mroziński Ferdynand.

Mucha Jakób,
Nebenzahl Barnab.
Pytel Jakób,
Szwab Teodor,
Seruga Józef,
Stawarz Teofil,
Szwenk Zygmunt,
Zgraja Adam.

Stopień drugi otrzymali 4 uczniowie, stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów, 2 prywatnie nie zgłosili się do egzaminu.

Klasa II. A.

Cierniak Jędrzej,
Czekaj Szczepan,
Książek Jan,
Matyasik Jan,
Wróblewski Kazimierz.
Banaś Jan,
Białkowski Bolesław,
Biernat Antoni,
Bittner Gerard,
Cholewa Stanisław,
Feix recte Willda Rudolf,
Gaca Michał,
Głogowski Michał,
Głowański Jan.

Gnoński Stanisław,
Jarosz Jan,
Jarosz Wawrzyniec,
Jayko Kazimierz,
Karczmarczyk Antoni,
Klimek Franciszek,
Kotra Władysław,
Kowalski Stefan,
Krawczyk Michał,
Lach Felix,
Mikołajczyk Henryk,
Musiał Albin,
Nabielec Józef,
Niewolski Stanisław.

Nowojowski Teofil,
Ogarok Julian,
Orłowicz Józef,
Pytko Stanisław,
Schindler Wilhelm,
Słodki Józef,
Szymaszek Stanisław,
Widomski Władysław,
Wójcicki Józef,
Wygaś Maciej,
Zbiegłel Jan,
Żyła Stanisław.

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, do egzaminu uzupełniającego 1 ucznia.

Klasa II. B.

Bardel Józef,
Dziadyk Andrzej,
Grodecki Henryk,
Kania Jan,
Kramarski Józef,
Kubacik Antoni,
Kuc Władysław,
Łabus Michał,
Machnicki Adam,
Paryło Franciszek,
Piotrowski Ludwik,
Daniec Tomasz,
Ferec Jan.

Groc Jan,
Helpa Jan,
Hodhod Alfred,
Kaucki Otton,
Koterbski Władysław,
Lipski Stanisław,
Majta Franciszek,
Matyaszek Józef,
Michalik Benedykt,
Mikulski Jacek,
Monderer Artek,
Nowak Franciszek,
Paczyński Wojciech.

Piec Jan,
Piotrowski Michał,
Siemek Antoni,
Sroka Ludwik,
Sroka Tomasz,
Stegmann Rudolf,
Sliwa Edward,
Tara Józef,
Tymko Leon,
Widelka Józef,
Wojciechowski Szymon.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów.

Klasa III. A.

Borowiec Wojciech,
Daniec Bronisław,
Ebel Chaim,
Fielek Franciszek,
Piech Szymon,
Prus Józef,
Rychlicki Józef,
Białkowski Marian,
Budzyński Walenty.

Gatty Marek,
Goldfinger Berl,
Hamielec Jan,
Juzkiewicz Wit,
Koczyński Alexander,
Koczyński Wojciech,
Kolarz Antoni,
Konieczny Kazimierz,
Lohn Tomasz.

Osiecki Alexander,
Piya Józef,
Reczek Wojciech,
Rybicki Stanisław,
Trojnowski Karol,
Wiedzorek Paweł,
Woda Stanisław,
Zulawski Janusz,
Zulawski Sławomir.

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 1; do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów; prywatysta nie zgłosił się do egzaminu.

Klasa III. B.

Dzielski Józef,
Jantos Jakób,
Kulczycki Stefan,
Bolek Adolf,
Dzielski Mieczysław,
Dziura Adam,
Grande Henryk,
Güntner Rudolf,
Jaworski Władysław.

Kłodnicki Tadeusz,
Komeza Stanisław,
Krawczyński Jan,
Król Stanisław,
Nossek Alexander,
Olbrzyt Jan,
Palusiński Władysław,
Pietrzycki Ignacy,
Placzek Kazimierz.

Preiss Jan,
Słowik Henryk,
Szkocki Tadeusz,
Szwab Hugo,
Sliwa Józef,
Walczak Andrzej,
Wawrowski Stanisław,
Wójcicki Bronisław,
Wójcik Franciszek.

Stopień drugi otrzymali 2 uczniowie, stopień trzeci 1; przeznaczono do egzaminu poprawczego 9 uczniów.

Klasa IV. A.

Bieniek Wawrzyniec,
Cebula Jan,
Glott Antoni,
Hojecki Jan (ml.),
Kaczmarczyk Antoni,
Piotrowski Alexander,
Put Józef,
Stabrawa Józef,
Baczalski Stanisław,
Drożdż Józef,
Dudek Józef,
Dziura Kazimierz,
Fasuga Józef,
Fialek alias Fiałkowski Józef (pr.).

Gadek Władysław,
Giza Franciszek,
Hojecki Jan (st.),
Jayko Jan,
Kolodziej Marcin,
Kowalski Zygmunt,
Kuchyt Wilhelm,
Kulczycki Leopold,
Lach Piotr,
Masłowski Bolesław,
Maziński Tomasz,
Peltz Jan,
Pietraszkiewicz Marian,
Polek Antoni,
Rohland Stanisław (pr.).

Schäftler Abraham,
Sokolowski Marian,
Sora Jakób,
Späth Wiktor,
Szerer Eliasza,
Szuro Jan,
Turyń Filip,
Wachniamin Klemens,
Wójtowiec Władysław,
Wróblewski Stanisław,
Zielenkiewicz Witold,
Zimmermann Berl.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 prywatystę, do egzaminu nie zgłosił się 1 prywatysta.

Klasa IV. B.

Krotos Józef,
Odron Jan.

Aniol Edward,
Bauer Karol,
Debosz Józef,
Gierszynski Henryk,
Gofton Bartłomiej,
Holländer Abraham,
Kerekjarto Zygmunt,
Kolodziej Jan.

Koson Władysław,
Koza Jan,
Lucki Antoni,
Maiss Henryk,
Misiewicz Ludwik,
Okulicki Walenty,
Palni Jan,
Piatkowski Józef,
Pijak Andrzej,
Placzek Władysław.

Rec Stefan,
Roszek Władysław,
Rossowski Marian,
Sukiennik Stanisław,
Szezerba Władysław,
Szklarz Anatol,
Trzos Józef,
Wysocki Władysław,
Zajaczkowski Tadeusz

Stopień drugi otrzymali 2 uczniowie, stopień trzeci 1 uczeń; do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 uczniów.

Klasa V.

Kazior Bolesław,

Kotek Ignacy,

Serwin Jan,

Sokołowski Witold,

Wojas Michał,

Zegarliński Stanisław.

Baluk Jan,
Danikiewicz Franciszek,
Dobrowolski Adam.

Dragan Marcin,
Dziadyk Stanisław,
Głue Kazimierz,
Grotowski Władysław,
Güntner Mieczysław,
Nosal Jan,
Nowak Wojciech,
Oświecimski Adam,
Przybyś Wojciech.

Schanzer Tobiasz,
Schwenk Józef,
Skimina Ludwik,
Smola Jan,
Softys Władysław,
Stabrawa Władysław,
Zachara Jan,
Zaczek Michał,
Zając Roman.

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń; do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów.

Klasa VI.

Orzechowski Paweł.

Prajer Władysław.

Sypek Franciszek,

Światek Andrzej.

Bialikiewicz Karol,
Bylica Edward,
Dumasiewicz Zygmunt,
Ferec Jan,
Gomółka Józef,
Górecki Piotr,
Grotowski Michał,
Kamionka Józef.

Kasprzyk Ludwik,
Kaznowski Adam,
Kozior Franciszek,
Krudowski Józef,
Lata Jan,
Maciaszek Piotr,
Majcher Wincenty,
Orzel Wojciech,
Palamar Piotr,
Przeworski Józef,
Rojkowski Józef,
Romanyszyn Bronisław.

Romański Augustyn,
Rudziński Emil,
Skoczyła Władysław,
Słomka Jan,
Szwab Leon,
Śliwka Jan,
Węgrzyn Stanisław,
Wójcik Mikołaj,
Zachara Stanisław,
Zaczek Szczepan.

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń publiczny i 1 prywatysta; do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

Klasa VII.

Bajda Jan,

Janik Władysław,

Piśutka Leon.

Ryniewicz Antoni.

Serwin Bogusław.

Dąbrowski Władysław,

Gadek Bronisław,

Heinz Alexander,

Jassem Mojżesz,

Jacek Jan.

Jawornik Karol,
Klimontowski Marcell,
Kostuch Tomasz,
Kowalski Józef,
Lamber Józef,
Ladochowski Wincenty,
Lukasiewicz Antoni,
Migdal Antoni,
Oryszczak Mieczysław,
Pacyna Jakób.

Pelikan Feitel,
Rudnik Wojciech,
Smulicki Marcin,
Sokołowski Tadeusz,
Stokłosa Józef,
Tereziński Władysław,
Wasyłyszyn Zygmunt,
Zachara Wilhelm,
Zachuta Felix.

Stopień drugi otrzymali 1 uczniowie, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

Klasa VIII.

Cwikowski Artur,
Czekaj Karol.
Goyski Marian.
Lewandowski Kazimierz.
Pichór Adam.
Zych Wojciech.
Bobrowski Ludwik.
Czuma Józef.
Cwierzewicz Roman.
Dedio Władysław.
Dominik Karol.

Filhauser Stanisław,
Henoch Zygmunt.
Iacaszek Maciej.
Iawień Andrzej.
Kerekjarto Władysław.
Konieczny Teofil.
Kradyna Józef.
Lohn Andrzej.
Lodyga Józef.
Monderer Chajm.
Mrozowski Władysław.

Müller Stefan,
Paruch Maxymilian.
Piś Andrzej.
Rappaport Bertold.
Skoczylas Ludwik.
Słowik Jan.
Szkocki Leon.
Waarenhaupt Löbl.
Wiśniewski Stanisław.
Żelaski Jan.

Wynik egzaminu dojrzałości.

Egzamin dojrzałości składało: uczniów publicznych	32
eksternistów	3
Uznano za dojrzałych z odznaczeniem	8
za dojrzałych	18
Pozwolono poprawić egzamin z jednego przedmiotu: uczniom publicznym	6
eksterniście	1
Uznano za niedojrzałych i reprobowano na rok: uczniów publicznych	0
eksternistów	2

Egzamin dojrzałości z odznaczeniem złożyli:

1. Cwikowski Artur Wiktor, urodz. d. 26. września 1881. r. w Mielcu.
2. Czekaj Karol Marcin, urodz. d. 1. listopada 1878. r. w Bochni.
3. Goyski Marian Kazimierz Waleryan, urodz. d. 25. września 1880. r. w Bochni.
4. Lewandowski Kazimierz, urodz. d. 1. grudnia 1881. r. w Bochni.
5. Lohn Andrzej, urodz. d. 22. września 1881. r. w Gorzkowie.
6. Pichór Adam, urodz. d. 1. lutego 1878. r. w Ispinie.
7. Skoczylas Ludwik Franciszek, urodz. d. 20. czerwca 1881. r. w Wieliczce.
8. Zych Wojciech, urodz. d. 13. stycznia 1878. r. w Malejowej.

Za dojrzałych uznani:

1. Bobrowski Ludwik Wawrzyniec, urodz. d. 10. sierpnia 1879. r. w Okocimiu.
2. Czuma Józef Ignacy, urodz. d. 30. lipca 1878. r. w Niepolomicach.
3. Dedio Władysław Marcin, urodz. d. 30. sierpnia 1879. r. w Wolicy.
4. Dominik Karol, urodz. d. 1. sierpnia 1879. r. w Tymowej.
5. Iacaszek Maciej, urodz. d. 23. lutego 1878. r. w Niegowicy.
6. Iawień Andrzej, urodz. d. 18. listopada 1878. r. w Gierzychach.
7. Kradyna Józef Wiktor, urodz. d. 6. maja 1879. r. w Mielcu.
8. Lodyga Józef Alexander, urodz. d. 27. lutego 1880. r. w Bochni.
9. Monderer Chajm, urodz. d. 12. stycznia 1879. r. w Nieszklowicach Małych.
10. Mrozowski Władysław Leon, urodz. d. 30. sierpnia 1878. r. w Kasinie Wielkiej.
11. Müller Stefan Franciszek, urodz. d. 30. stycznia 1880. r. w Bochni.
12. Paruch Maxymilian Stanisław, urodz. d. 12. października 1881. r. w Bochni.
13. Piś Andrzej, urodz. d. 1. listopada 1877. r. w Lipnicy Górnej.
14. Rappaport Bertold, urodz. d. 3. listopada 1879. r. w Łwowie.
15. Słowik Jan Stanisław, urodz. d. 26. maja 1878. r. w Uściu Solnem.
16. Szkocki Leon Jan, urodz. d. 28. marca 1879. r. w Sokolowie.
17. Waarenhaupt Löbl, urodz. d. 5. października 1879. r. w Bochni.
18. Wiśniewski Stanisław Alojzy, urodz. d. 9. kwietnia 1879. r. w Bochni.

Z abiturientów, uznanych za dojrzałych, zamierza udać się :

na wydział teologiczny	5
prawniczy	9
lekarski	1
filozoficzny	7
do akademii rolniczo-leśnej	1
szkoły politechnicznej	1
innych zawodów	2

Z egzaminowanych abiturientów, uczniów publicznych, ukończyło gimnazjum :

w przecięgu 8 lat	19
9	7
10	6

DO RODZICÓW I OPIEKUNÓW.

Rok szkolny 1899/1900 rozpocznie się nabożeństwem dnia 3. września 1899. r.

Wpisy uczniów na rok szkolny 1899/1900 odbywać się będą w trzech ostatnich dniach sierpnia. Późniejsze zgłoszenie się do zapisu tylko w razie ważnych powodów uwzględni Dyrekcya.

Uczniowie mają do wpisów zgłaszać się osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów i mają przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i wypełnioną kartę wpisową.

Uczniowie, nowo do zakładu wstępujący, mają przedłożyć:

- a) metrykę chrztu lub urodzenia, bez której żadnego ucznia nie można przyjąć;
- b) świadectwo rewekcyacyi, odbytej w roku, poprzedzającym wstąpienie do gimnazjum, z wyjątkiem tych uczniów, u których niewątpliwie sprawdzić można, że przebyli ospe rodzinną.

Uczniowie, przybywający z innego gimnazjum, mają przedłożyć ostatnie świadectwo szkolne tego zakładu, do którego przedtem uczęszczali, z potwierdzeniem Dyrekcyi, że mogą przejść bez szkody do innego zakładu. W razie przerwy w uczęszczaniu do szkoły mają nadto przedłożyć świadectwo moralności.

Przy wpisie uczniowie, wstępujący do zakładu, mają uiścić takse wstępną w kwocie 2 zł. 10 ct.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie 1 zł. na zbiory naukowe.

Z początkiem 2. półrocza składa każdy uczeń 50 ct. na cele zabaw szkolnych.

Oplatę szkolną, która na jedno półrocze wynosi 15 zł., złożyć mają uczniowie w ciągu pierwszych sześciu tygodni każdego półrocza. Uczniowie klasy I, złożyć ją mogą za 1. półrocze w ciągu trzech pierwszych miesięcy.

Egzamina wstępne do klasy I. można składać w dwóch terminach. Pierwszy z tych terminów przypada na początek wakacji, drugi na dzień 1. i 2., w razie potrzeby także na dzień 3. września.

W każdym z tych terminów rozstrzyga się o przyjęciu lub nie przyjęciu ucznia do klasy I. stanowczo, a powtórzenia wstępnego egzaminu ani w tutejszym ani w innym zakładzie dopuścić nie można.

Egzamina poprawcze i uzupełniające rozpoczną się w dniu 31. sierpnia o godzinie 8. z rana; egzamina wstępne od kl. II. do VIII. należy składać w 1. połowie września, w dniu, który Dyrekcya oznaczy.

Ponieważ częste porozumiewanie się szkoły z rodzicami i nadzorem domowym jest rzeczą bardzo pożądaną, dlatego w każdą niedzielę po dniu 1. i 15. miesiąca po nabożeństwie szkolnem znajdować się będzie Dyrektor i profesorowie w sali konferencyjnej dla udzielania rodzicom i nadzorcom domowym wiadomości o postępie w nauce i o prowadzeniu się uczniów.

Uczniowi wolno tylko w takim domu mieszkać, w którym odpowiedzialny nadzorca stosuje się ściśle do regulaminu, ułożonego dla osób, utrzymujących w swych domach uczniów. Jeżeli odpowiedzialny nadzorca nie wypełnia swych obowiązków, Dyrektor zakładu ma prawo zażądać od rodziców lub opiekuna ucznia, aby go natychmiast w innym domu umieścili, a w przeciwnym razie wzbroni uczniowi dalszego uczęszczania do szkoły.

Michał Żutkiewicz,

Dyrektor.

